

F1
1875

ვისპარი

1874

საქართველო და ოსმალეთი

წელიწადი მეოთხედი

წოდება თხზულებათა.

რეინის გრაფი, (რომანი გი-
ორგი ბორნისა) ნათარგმნი — იუ. კერესელიძისა.
თავადი ბექთაბეგოვის გარდა-
ცვალებასეუდ (ლექსი) — — — თ. შის. ფავლენოვისა
მეცნიერობა სუანეთისაკენ გ. წ.
განხილვა — — — — — მკვლელ სემინარისტისა.

თფილისი
მკვთიმე სელაძის სტამბაში
1874.

რკინის გრაფი

ზოლიციის აგენტმა რომ ვახთავა კითხვა წიგნისა, სარს ჩამოაწკარუნეს, ვიღაცა მოვიდა. გალერი შემოვიდა და უთხრა: ვიღაცა კაციაო.

— ფრანცუსია?

— არა, რუსია. ჩემი სასული ვლადიმირი არისო და გვარად ალექსიევი ვარო.

— გინახამს შენ ის კაცი როდისმე?

— არა ბატონო, ჩემ სიცოცხლეში არ მინახამს და აქ სომ თავის დღეშიაც არ გაუვლია.

— უთხარი, შემოვიდეს.

ამის შემდგომს სახლში შევიდა, სამკვარო ტანი-სამოსით ვიღაცა კაცი, რომელმაც სრდილობიანათ თავი დაუკრა აგენტსა.

— დრო გასომილი მაქვს, მომიტყუეთ უფალო, რომ მე ამ სიტყვებს გეუბნები, უთხრა როკმანმა, რა თან წიგნსა კვებუდა.

— თქვენ ბმანდებით უფ, ფრიდრისი როკმანი? ზოლიციის აგენტი? ჰკითხა მოსულმა.

— სწორეთ ისა ვარ, რამ მოგიუვანათ აქა?

— ჩემი სასული და გვარი კახლავთ ვლადიმირ ალექსიევი.

— ზანზორტი გაქვსთ თუ არა? დაატანა აგენტმა და

თვალს არ ამორებდა, თითქოს ეჭვი შეუვიდაო.

— უცნობმა ამოიღო ჯიბიდან რამდენიმე ქალა-
ლდები, ერთი იმათგანი აიღო ზე მისცა როკმანსა: ის
ქალაღდი თითქოს დაძველებულაო.

— თქვენ როგორცა სჩანს, დიდი ხანია რაც
რუსეთისათვის თავი დავინებებიათ.

— დიას, უფ. აგენტო, დავეძებ ვისმეს, მე ვიუვი
სენაში, გამბურღში, მიშნსენში.

— მერე ვის ეძებთ, მაგრამ განვიმეორებთ დროთა.
თორემ არა მცალღიან.

— მე ვეძებ ერთს კაცსა, რომელსაც ქვიან ნეიზერტ
უფ. აგენტო, მრთელი ევროზა გადაუჯოთუ, რაც აკუ-
ნტები ივენენ ჰოლიცისა შეუძარი ზ ვერ იქნა, ვერ ვი-
ზოვნე ის.

— მე ეკ მჯერა, რომ ვერ იზოვნიღით, უთნრა და-
ცინებით აგენტმა, ძანც რა მიხეზისათვის დაეძებთ?

— ოჰ, ძრთელ მამატუეა მე იძან, ჩემი ცოლი ნე-
მკა კახლავთ ის გუკერნანკათ დაკიჭირეთ ემაწვიღების-
თვის, ჯერ ჰატოსნათ გუჩვენა თავი, მერე უცებ ერთს
დღეს ათასის თუმნის ფული, თუ ნივთუღება მოგვძა-
რა ზე გაქრა.

— რეიკანმა მხრები აიწია.

— ჩემო საუფარელო, თქვენს ნეიპერტი გვეიან გიც-
ენიათ, ის ისეთი მოხერხებული ავსააკია, რომ იმი-
სი დაჭერა ძრეულ გვიჭირს. უთხრა როკმანმა.

— ათასი თუმანი ჩემთვის არაფერია, უიმისოთაც
საკმაო სიმდიდრე მახეს, მაგრამ იმ ფულთან ისეთი
ძალადი იყო, რომ დიდი საუნჯე ჩემთვის, ის ქაღა-
ლდი, რომელიცა იმისათვის გროძათ არა ღირს, და
მიბრუნოს, თორემ დანაკარგს ფულს ვინ ეძებს. დაუმა-
ტა ვლადიმერმა.

— ვწუხვარ რომ თქვენი თსოვნის აღსრულება არა
შემიძლიან

— რატომ?

— ამისთვის, რომ მაგ თქვენსა სათსოვარზე ბმა-
ნება უნდა მქონდეს ზოლიციმიესტრისაგან. კირჩევ ჯერ
იმას მიმართო.

— ოჰ, არა, არა. ანბობდა ვლადიმერ, მე მხო-
ლოდ მინდა თქვენი შემწეობა უფ. აკენტო, თუ მო-
მესმარებით ამ საქმეში, რასაც მთხოვ მოგცემთ.

როკმან არ ამორებდა თვალსა, იმისთვის, რომ
ის კაცი უცნაურად ეჩვენა.

— ამას გარდა, თუ თქვენ ამაში დამესმარებით
მეც დაგესმარები.

— თქვენ რაში დამესმარებით?

— ამაში დაგესმარებით რომ გაჩვენებთ იმის ბინას სადაც აკეთებენ ფალშივ ასიგნაციებსა. ახლა მხოლოდ ეს არის, დრო არ დაუკარგოთ ღ ჩქარა მივიდეთ.

— მე რე სად არის?

— ეგ ჩემი საიდუმლოება არის, მხოლოდ ეს უნდა აღმითქვას, არ მიმცეთ იმათ, ვისაც დამნაშავეთ იქ იზოვნით, რომ ბოლოს არ გადაძინადონ.

— სიტყვას გამოყვ მაგასეუდ.

— ის ბინა მე შემთხვევით ვიზოვნე, რადგანც ნე-ინკერტს დავეძებდი, ნეინკერტი იქ ყოფილიყო, მაგრამ ჩემ საუბედუროთ, მე რომ მიველი ერთი საათის წინად გასულიყო. აი, ამოვწერე სახელები ვისაც წავაწედი იქ უცებ: ფორტმანი, დოკტორი..

ამ სიტყვებზე აგენტმა ჰირი გახლო გაკვირვებისაგან.

— არა მგონია დოკტორი ერიოს მაგ საქმეში, განიმეორა აგენტმა.

— თქვენ იცნობთ იმ უფალსა?

— მე ცოტა არის, თუ ბევრი ვიცნობ იქ მყოფთ.

— იმათ სრულებით არ იციან, დაუძებთ ვლადი-მირმა, რომ ვუბირებთ თავსეუდ დაცემას, თქვენ მხოლოდ

წამოიუფანე თან ღონიერი კაცები, ოთხი მანცარი
ღ მე წინ გაგვიღებოთ.

— ახლა შეიდი სათია, გთხოვ გამომევეთ, უთხრა
ბგენტმა, ზოლიციმიესტერთან, მე თქუწნ წარგადკენტ
ღ გამაცნობთ, იქიდანვე წამოიუფანოთ ოთხი კაცი.

— მუხათ ვარ წავიდეთ. უთხრა უცნობმა ღ რა
ბგენტი გამოვიდა, გაჭევა თან.

XX

ტელარის ტყის ნაპირას, დიდს ტბის ახლოს, მოძორებით იმ ადგილთაგან სადაც ლევი შარიერი ზღოზა ჩამოხდნენ მკვარობის დროს; იმ ტყის ნაპირს ერთს სოფლურს სახლში სცხოვრობდა ერთი კაცი ანდრია შილერი, თავისის ცოლით ზ ერთის შვილით, რომელსაც ერქვა ზეტრე.

ანდრია შილერი ზ იმისი შვილი ზეტრე, უახლათ იხსენებოდნენ ახლოს სოფელში, იმათი ხელობა ეს იყო, გამლეღ-გამომლეღს თუ ჩაიგდებდნენ სცარცენიდენ ზ სახლში შემოჭქონდათ. მთავრობას რადგანც ვერ მიესწრო ზ დამტკიცებით ვერ შეეტყო, იმისათვის, ხელს არვინ ახლებდა.

ანდრია ხელ-ღონიერი კაცი იყო, კანიერ მკერდა ზ ახმახი; ბუერ-ჯელ დაიკუქებდა რომ ტყის მხვერავ ჩინოუნისაყ კი ჩემი უმინიანო, ის კი არ იცოდა რომ ეს კვეხნა ერთხელ იმას დაღუზავდა.

ტვის მსვერავი გადაკიდებული იყო ანდრიაზედ ზე
თვალ-უურს ადევნებდა იმის თვითოეულს მოქმედე-
ბასა.

ერთხელ ანდრია შილლერს შველი მოიეკლა, ზურ-
გზედ წამოძვიდა ზე მოჭქონდა შინ, ეს დრო იყო მათ-
სი ზე რადგანც იმ დროს ნადირობა აკრძალულია ზე
ამასგარდა იმას ენადირა სსვის ტყეში, ტვის მსვერავი
წინ გადაუდგა ზე უბძანა ნადირიც ზე თოფიც დაეუარა
იქა. ანდრია გულს მოვიდა, სტეორცა თოფი ზე იქვე
გადააბრუნა ტვის მსვერავი ჩინოვნიკი, რომელსაც სტა-
ცეს ხელი, დაიჭირეს ზე ბერლინის ქალაქში რა მიი-
უვანეს ჩასვეს ცისეში. სასლში დაჩხენ, იმისი შვილი
ჰეტრე ზე დედა იმისი ლენა.

ლენა შილლერმა დაიწყო ცსოვრებისათვის ზრუნვა,
იმისი შვილი ნადირობდა, ქალაქში ჰვიდდა, თვითან
შინაურ საქმეს აკეთებდა ზე ამითი ცსოვრებდნენ, ანდ-
რიაზედ მაგდენს აღარა ფიქრობდნენ, რადგანც შველა
შეუძლებელი იყო.

ერთს ღამეს, ძალიან დაიგვიანა ჰეტრე შილლერმა
ნადირობაში, ლენა შილლერმა, იმისმა დედამ, ვეღარ
მოუცადა ზე მიჰად მიწვა; იქნებოდა შუა ღამე, უცებ

კარი დაუკანონეს ზე რა გაუღო, ნახა ჰეტრე თავისი შვილი, რომელსაცა ზურგსედ წამოევიდნა გულშეწახე-ბული ქალი; ეს იყო როზა.

— აი, დედავ, ეს ვილასიც ქალი ვიზოვე, ჯა-კეებში ეგდო გულშეწახებული.

— აქ რას მოათრევედი, უთხრა წეროძით დე-დამ.

— შექებრალა დედავ, მას რა მექნა, მობრუნდე-ბა,—მერე რა ლამაზია ზე, ახლა დრო არ არის, ამა-სედ სხალ მოვილანარაკოთ.

ეკ დას აცილი ფრინველების მოყვანა მეჩინვნა, ემაკ გოგოს მოყვანასა: არა რას თავში ვინლი მა-გას.

— რა წუწვი რამა ხარ დედავაცო, ამისი ერთი ლუკმა ჰური რა უნდა გასდეს.

მოიტანეს წვალი და ასხეს რაც შეეძლოთ, ქალმა თვალები გაახილა ზე დაიწყო ოანარაკი.

— ოჰ, დმერთო სადა ვარ? ანობდა საწვალი როზა—ვინა ხართ თქუწნ? იმ ბოროტმა ნეიპერტმა მომიყვანა აქა?

— რაო, ბოროტი ნეიპერტო? ვინ არის ეკ ნეიპერტი? ჰეტრე შილერმა გიზოვნა უგონო, ჯაკე-

ში ზ სმადლოთ მოგიტანა აქა. მიუგო ლენმა, უთუ-
ოთ შორი გსითგან გამოქცეულ სარ სანყალო რომ
თმები ზ კაბა შემოგკლევია; ფესი ზ ხელები სისხლ-
ში მოგსვრია.

იმას სელ-ფესი დაბანეს.

— ოჰ დიას, შორიდგან მოვრბივარ, იმას გა-
მოვექცი, იმან ვერ მიპოვნა, მერე გონება დაჟვარკე;
მეტი არაფერი მახსოვს, მიპატრონეთ ღმთის გული-
სათჯს, ის ახლაცა მღევს! მოსუცებული ლევი სადღა
არის? ესა სთქვა ზ ტირილი მოუვიდა.

იმათ დამშვიდეს, იმ ღამეს ტფილათ დააწვინეს,
მაგრამ დედაკაცი მანც შვილს უჯავრდებოდა.

— ოს, მხეცო. სულელო, ეს რა გეინა?
არა, რას თაჟში ვინლიდი, რომ, ამისთანა ჭირსა მკი-
დები ზურგზედ.

როზას არ ესმოდა კიდევ ამ სიტუების მნიშვნე-
ლობა, მაგრამ რამდენსაც ამ დედაკაცს შესედავდა, იმ-
დენი ტანში გააჟროლოებდა.

როზას ძილი არ მოსდიოდა ზ ქვემაგებოთგან გა-
მოიურებოდა; დედაკაცმა ლენმა ერთი საღვინე ღვინო
მოიღო კვერდზედ, სვამდა ზ შვილსაც აწვდენდა.

— ახლა კი დროა, რადგან მოძავდი, ეტეოდ
თავის შვილს ჰეტრეს, — ცოტათი გადაფერათ; აბა ერ-
თი დავლიათ.

იმან დაისხა დიდი სტაქანი, დალია სტაქანი,
ღ როსას მიაწოდა.

— მადლობელი ვარ ჩემო მსხნელო ბატონო,
მე არ გიხსლებით. უთხრა როსამ.

— დალიე შე სულელო, უუათი მოკეცემა.

— არ შემიძლიან თქვენი ჭირიძე. შიშით უნასუ-
ხა როსამ.

— მე შენ გიბძანებ დალიე მუთქი!

როსას ისე შეეძინდა, რომ გამოართო, ჰირთან
მიიღო ზ მერე საბნის ქვეშ იქით მსრფე გადააქცია.

— აი, ეოჩად, აგრე აი! შენ ძალე შეეჩევი!
ახლა დაღალული ხარ ზ ხვალ მიანბე საიდამაც ხარ.

ჰეტრე ჩარდახში ავიდა დასაწოლად, დედაკაცმაც
სამთელი გააქრო ზ დაიძინეს.

როსას დიდი ხანი ეფხიხლა, თუმცა ძრიელ და-
ღალული იყო, ახალი ოჯახობის ფიქრში იყო, თუ
რა მოელოდა აქა; იმას მოაგონდა, რომ იმ ბნელაში
როდესაც მორბოდა, წააწედა ერთს ფლატოს, შიკ გა-

დავარდა. ქვეშ ჯაგები დასვდა ზე იმ ჯაგებში დაეცა; თავისი წიგნიც იქ დაჭკარგოდა, ძველი ალექსანდრე რომ მისცა ლევი შარეიშა ზე დაარეკა, არ მოეძორებინა; მერე მოჭევა ჩუმათ ზე ქვეშაგებში ლოცულობდა, თავის მამა ლევისა თჳს, ბოლოს ძილი მოეწივა ზე დაიძინა.

მეორეს დილას რამწაფს გამოიღვიძა, მაშინვე ძველის ალექსანდრის გამო შექმნა ტირილი.

XXI.

და მ ნ ა შ ა ვ ე ბ ი ს დ ა ჭ ე რ ა .

იყო ცივი ღამე. ნახატის ქუჩაში მიდიოდა ორი ფაეტონი; წინა ფაეტონში ისხდნენ ვასილი ალექსიევი და ზოლიციის აგენტი როკმანი, უკანა ფაეტონში ისხდნენ ოთხნი ზოლიციის სალდათები; საათი იყო თერსრთმეტი.

— თქვენ გონია თქვით მოწვალეო ხელმწიფე რომ ცისის ახლოს უნდა მოკეეანე. უთხრა როკმანმა.

— მე კუხერი კიდევ დაშირიკება, მოკლეთ მიუგო უცნობმა, რომელიც დაეძებდა ნეიპერტსა.

როკმანი მოუთმენლივ მოელოდა, თუ როდის უნდა მისულიყვნენ დანიშნულს ალაგს, იმ ღამეებში რომ იუვნენ, ეკიპაჟები მიაღწენ დანიშნულს ალაგსა.

— ახლა კი დროშეები უნდა გავისტუმროთ,

რომ სმით არ დაგვემალნენ ზე არ შეიტყონ, უთხრა
აგენტს ვლადიმირმა.

— მე ამ ავანსაკებ ხელში მოგვემ უფალო აგენ-
ტო, მაგრამ ნეივერტი კი თქუენ უნდა მომიძებნინოთ,
აღუქსივევი მიუძლოდა ამ სუთ კაც წინა, ისინი
მიდიოდნენ ფეს წუნარად, ისინი დიდის სიბრთხილით
მიდიოდნენ, როდესაც მივიდნენ ახლოს, ანიშნა, რომ
დრო იყო საქმე დაეწეო; აგენტმა აანთებინა ფარანი,
ზე ოთხ-კუთხივ შემოახვიეს მახუდი, რომ სინათლე არ
გასულიყო. როგორც ვირობა ჭქონდათ, ვლადიმირ
აღუქსივევი დაუენეს მოფარებით ერთს კუნჭულში ზე
თითონ ფეს-წუნარათ შევიდნენ, რადგანც გასაღებები
ჭქონდათ, გააღეს ერთი კარი, მეორე ზე ბოლოს მი-
ეცნენ სარდაფს, რომლის კარები მაგრა ჩაეკეტნათ
შეინთვან ზე რომელსაცა სსუა გასავალი არსაიდანა
ჭქონდა. აქ სიფრთხილე საჭირო აღარ იყო, ლომე-
ბით შეამტვრიეს კარი ზე ჩავიდნენ; ნახეს ერთ სამთ-
ლის სინათლესედ იჯდა ბილენი ზე მუშაობდა, დოხ-
ტორი ქოტმანი თავსედ ადგა. იმათ რომ დაინახეს
პოლიცია თავსედ დაესსა, მაშინვე ბილენმა შიშით თავ-
სარ დაცემულმა სამთელი გააქრო, აგენტმა თავიანთ

ფრანს მადრი მოხსნა, იმის სინათლეზედ, სტაცეს ზ
თუძე გაუბლიანდენ, მაგრამ თოკებით მაგრა შემარ-
ტეს, ნეიპერტი იქ არ იყო.

როდესაც ზოლიციის აგენტმა ეს ტუსაღები გა-
მოასხა გარეთ, ნახეს სადაც ვლადიმირი ალექსიევი
გაეშოთ, იქ ის აღარ იყო.

— მე ვიცოდი, რომ ნეიპერტი გაქცემდა, ლა-
ზარაკობდა დამნაშავე ბოლენი, ეს ჩუწნი დაჭერა სულ
იმისი საქმეა, იმას დაუბეხლებივართ.

— ის ამ მახეს აღრევე ვიცოდი გვიმსადებდა.—
თითონ კი ბევრსა სარკებლობდა ან ასიგნაციებით.
ანბობდა დოქტორი.

— სად არის ნეიპერტი, თქუწნ კარკათ გეცო-
დინებათ? კითხა აგენტმა.

— ის ავასაკი წუსელის ჩუწნთან არ იყო. სუ-
თასი ფრანკის ბილეთი გამოკვართო წუსელ ზ გაქრა.
ეოველთჳს გაუოფაში, იმას ბევრი სვდებოდა, მაშ ის
მდიდარი შუბა საიდგან ეცვა.

— როგორაო? მდიდარი შუბა გაკვირვებით ჰკითხა
აგენტმა, — ნეიპერტს წვერი აქუს?

— წვერის გაკეთება განა არ შეიძლება წებოთი.
უპასუხა დოკტორმა.

ბოლენმა ჩაიცინა. ბოლოს გამოვიდა, რომ
ვლადიმირ ალექსიევი, რომელმაცა აგენტი მოიუგანა
აქ ზღ დააჭერინა ეს ხალხი ვლადიმირი ალექსიევი კი
არ იყო, ის იყო ავასაკობაში განთქმული თითონ
ნეიპერტი!

საშინლათ შეწუსდა აგენტი ამასედა; იმან მაშინ-
ვე გაგზავნა ტუსალები ცისეში, თვითონ იმ ღამესვე
წამოიუგანა ათი ხალხათი ჰოლიციითგან ზღ მიოდო
ქალაქს, ნეიპერტის სამეზნეჲლად; ეოვლის ღონის ძე-
ბით ცდილობდა მოეკდო ხელში ნეიპერტი, მაგრამ
იმისი დაჭერა აგრე ადვილი არ იყო.

XXII

შ ე ხ ვ ე დ რ ა

ანდრია შილერის სახლში იმყოფებოდა როსა, ზე იქაურს უბრალო ცხოვრებას მეტი გზა არ იყო უნდა შეჩვეოდა; მაგრამ როდესაც დრომ განვლო, ეს უმანკო ქალი თავის მშვენიერებით ვეელას აკვირებდა, ასე გასინჯეთ ტვის ნადირს ჰეტრე შილლერსაც კი ჩაუარდა გულში იმისი სიუფარული; ის მხათ იყო შეეწირა იმი სათჯს თავისი სიცოცხლე, მაგრამ დედა ისეთი გასპასი ზე ანხლი ჰეჰანდა, რომ თავისის სიუფარულის გამომჩენისა ეძინოდა.

ერთხელ როსა ესევეებოდა, ეჩვენებინა ის ალაგი, სადაცა ის ეგდო გულ შეწუსებული ზე საიდანაც ჰეტრემ მოიყვანა ზურგს აკიდებული, იმისი განხრასვა ეს იყო, ეკება ეპოვნა ის წიგნი ძველი, აღთქმა, მამა

ლევმა რომ აჩუქა ზ უთხრა არ მოემორებინა. ზეტრე
მაშინათვე მიჰყვა ზ რომ მივიდნენ, როსამ დაუწყო
გულმოდგინებით ძებნა, როსას დიდხანს არ დასჭირდა
იმ წიგნის ძებნა, ან სად წავიდოდა ის წიგნი. ერთს
ჯაგში ისე ჩავარდნილიყო ზ ტოტებს ჯაგისას ისე
დაეფარა, რომ სედ წასდგომოდა ვინმე, ვერას გაი-
კებდა. იმან სინარულისაგან აღტაცებულმა გუოხედ
მიიკრა. ეს უნდა ვთქვათ, რომ ზეტრემ ის ადგილი
აჩვენა, თვითონ მოძორდა, რადგანაც სანადიროთ ამა-
რებდა წასვლას.

— მაღლობა ღმერთს, რომ ვიპოვნე წიგნი ამა-
ბობდა როსა, ეს არის საღმრთო საუნჯე ნანადერძევი
შამა ლევისაგან. აჰ, როგორ სიბრთხილით შევინახავ
ამ წიგნსა! თავისათვის მიიღნაჯარაკებდა როსა ზ მო-
დიოდა ამ ტყეში, ბილიკა კსაზედ, ამ დროს უცებ
ცხენის ფეხის სმა შემოესმა სეობითგან ზ ჰატარა ხა-
ნს უკან თავ წაძოადგა, მშვენურად, კოსტად ჩაცმუ-
ლი ემაწვილი კაცი, აფიცარი; მაღლის ჩექმებით. ის
იჯდა ჩინებულს ცხენზედ, ანგლიურს უნაგირზედ.
როდესაც იმ ემაწვილმაკაცმა დაინახა, ამ ტყეში, გან-
მარტობულს ადგილს ამისთანა მშვენური ქალი, გაგი-
ჟდა სილამაზისაგან. როსას შეეძინდა.

— ნუ გეძინიანთ ქალო, მე მხილოდ კთხოვ, მახვენოთ გზა, რომელიცა მიმიუხანდეს იმ სოფელში, სადაცა დგას გრაფინია ერცბერგი. სასაღიროთ წამოველით იმის სასლითგან, სადაცა ვიუავ სტუმრათ მოსული ბერლინითგან ზე გზა დაუკარგე. დიდი მადლობელი ვიქნები, თუ სწორე გზასედ დამაუენებთ.

— მე თვითონ არვიცი დიდო ბატონო, არც იმ სოფლის გზა ზე არც გრაფინიას სასლი. თუ გნებავთ მომეყვით, აქ ახლოს დგას ლენა ბილლერისა ზე ის გამოგატანთ ვისმეს.

როზას უეურებდა ზე უკვირდა ამ მშვენიერის ქალის ასე ღარიბ ტანისამოსში გასეევა.

— თქუენ იქა დეკხართ, იმ დიდის ტბის ახლოს? ჭკითხა ემაწვილმა კაცმა.

— დიას, დიდო ბატონო!

— მინდა დროთი მივიდე გრაფინიასთან, თორემ მომელოდებთან, მე იმისი სტუმარი ვარ, ჩემი სასელი არის ზე გვარი: გუბერტი ფონ-რუდიგერი. როგორც გითხარი გზა დაუკარგე ზე ბედნიერება მომეცა რომ თქუენა გნახეთ.

როზა კვირდ კვირდ, ჩუმათ ხან ზე ხან შესედავდა

ხელმე, ლამაზ ბ წამოსადეგ ემაწვილ კაცსა; ის მის-
დედა კვერდსედ ფხით.

— თქვენ სშირად სოლმე მობძანდებით სანადი-
როთ ამ ტეეში, დიდო ბატონო? ჰკითხა როსამ ბ
თან გაწითლდა.

— ბევრჯელ მინადირია აქეთკენ მაგრამ ამის
მეტად გზა არ დამკარგვია, თითქოს ახლა განგებ
დაკარგე, თქვენ შეგვხედროდით, ბ თქვენგან მეთ-
ხოვნა მფარველობა. რაო, მარტო იქნებით აქ განმარ-
ტუებულად? დაუმატა გუბერტმა; მაგრამ საფხულში
უნდა კარგი იყოს აქაურობა, რა სიამოვნებით გად-
მოყსახლდებოდე აქა, თქვენს ქოხში!

როსამ ღიმილით შესედა ემაწვილს კაცსა.

— თქვენ ეოველთვის სომ აქ ხართ? თქვენ
რომ აქ იუნეთ მე მარტობას ანად ვიხნევდი; ბევრ-
ჯელ ნავით ვისიერებდით ერთად ტბასედ, სოკჯერ
ცხენებით ბ ასე დროს გავატარებთ რომ ვერცეი შეგ-
ვეტეო. უთხრა ემაწვილმა კაცმა.

ამ სიტყვებსედ როსა მომხიარულდა, თითქოს ეს
აღერსი იამაო; თითქოს გული ეუბნებოდა, ეს ემაწ-
ვილი კაცი უცხო არ არისო ბ გულმა დაუწეო ცე-
მა.

— დიას, ტყეში. სეირობა კარგია, ტბაშიცა, უზასუსა როსამ.

— გასაფხულსეღ მოვალ როცა მინდორი ზ ტყე ძწვანთ შეიძოსება; როდესაც ფრინველები საამოდ ჭიკჭიკს მოჭკეებან, განაგრძო, ზ დამატარებთ, სადაც კარგი სანახაობა არის.

— დიდის სიხარულით, დიდო ბატონო! სწრაფად მიუგო როსამ, თითონაც არ იცოდა, თუ ასე გაბედვით რათ წამოიძახა.

გუბერტი შესაროდა ზ შეტრფოდა მშუენიერს, ლამაზს როსასა ზ ამ ლაზარაკში კიდევ მიუახლოვდნენ სახლსა.

— აი ჩქუნნი ქოსიც, უთხრა როსამ, — ახლა აქედან შეგიძლიანთ გრაფინიას სასახლის ზოვნა.

აქ დაუენეს გუბერტი სწორე გზასეღ ზ რომ მიაღოდა, ჯიბითდან ამოიღო ერთი ოქრო ზ შეამლია როსასა.

— აი თქუნნი გასამჯელო კეთილო ქალო, უთხრა როსასა გუბერტმა.

— არა დიდო ბატონო, მიუგო როსამ, რა არ მიიღო ფული, მე დიდის სიამოვნებით მოგეუფანეთ

აქა ჭ ამ ჩემი სიამოვნებისათვის უფლი უნდა გამო-
ვართოთ. ამხსჯარდა ავი მადლობა მითხარით!

— მაშ მავ დედაკაცს მინც მიეცით! მამინ რო-
ზამ გამოართო ჭ მისცა ლენასა.

კუბერტმა ხელი ჩამართო, გამოეთხოვა ჭ წა-
ვიდა; წასვლის დროს მივიდა კუბერტი, წამოიძრო
თითიდან ბეჭედი ჭ რა მისცა როზას უთხრა:

— მშვიდობით! წაიღეთ ეს ბეჭედი ნიშნად თქვენის
ურადღებისა ჭ ჩემ სახსოვრად—ჩუწნ კიდევ ვნახავთ
ერთმანეთი.

როდესაც ცხენს მიაჭენებდა კუბერტი, შორითგან
შლიანას იქნევიდა იქამდინ, მინამ გორას მიეფარებოდა.
ხელში შერჩა ოქროს ბეჭედი, სამის ბრილიანტით
მოჭედილი.

XVIII

ც ი ხ ი ს ა ნ ბ ა ვ ი .

როდესაც ჰოლიციის აგენტმა როკმანმა დაატუსა-
ლა ბოლენი ღ ფოსტმანი, ფალშივი ბილეთების გამკე-
თებლები, მაშინვე სალდათებით მოიჭრა ღ იმა შენო-
ბას შემოახვიეს ნეიპერტის დასაჭერათ, მაგრამ იმისი
ვერც კმა გაიგო ღ ვერც კვალი.

ხერხიანი ავასაკი ნეიპერტი, უცებ გაქრა, რა
ასეთი შეუზოვარი მოტყუება როკმანისა ჩადინა, ამას
გარდა ეს შეუზოვრობაცა ქმნა, რომ წიგნი დაწერა ღ
იქ დაგდო, სადაცა დაატუსაღეს ბილენი ღ ფოსტმანი
ღ სადაცა შეტრიალდა იმათის დაჭერის შემდგომს, რა
არის ეგება კიდევ საშოვარი მიეგდო რამე. ღ რა ეწე-
რა წიგნში:

«ძვირფასო უფალო აგენტო!

რა გულითადის სურვილით გეთხოვები, ერთი უნდა მოგაგონო, რომ ჩემის შემწეობით დაგაჭყრინეთ საშიში დამნაშავენი, რომელნიცა ახლა თქუცნს ხელში არიან. ამას გარდა მე ვერწმუნები, თქუცნგან მოცემულს სიტყვებსა, ღ იმედი მაქუს რომ დამიჭიროთ როგორმე ნეიპერტი.

თქუცნი ერთგული ნეიპერტი!»

ამისთანა შეუზოგრობა რომ ნახა, მეტის სიანხლისაგან გაფითლდა აგენტი. აღარ იცოდა რა ექმნა. სად წაუიდა ნეიპერტი? უცებ სად გაქრა, ფიქრობდა ის.

გამომძიებელმა რა საქმე გამოიკვლია ბილენისა ღ დოქტორის ფოსტმანისა, აღმოჩნდა რომ ნეიპერტს ბევრი დანაშაულება ჩაედინა. ამასთანავე აღმოჩნდა, რომ იმ ნეიპერტს დამოკიდებულობა ჰქონდა ბარონ ფონრუდიკერთან, რომელნიცა იქნება ისიცა ძალაგდა. აგენტმა როკმანმა მოახდინა სასტიკი განკარგუ-

ალებს ნეიპერტის დაჭერაზედ. იმან მისწერა მოსწერა აქეთ-იქით.

ნეიპერტი იმისთანა საშიში კაცი იყო სასოგადოებისათვის, რომელცა ხშირად ზოულობდა ახალს შემთხვევას, რომ ეგნო ვისთვისმე; მაშასადამე ზოლიციას უნდა ეზოვნა როგორც უნდა ვოფილიყო.

ქალაქს გარეთ, შარს გმის ზირათ გნოს ტრასტირს მიადგა, ვიდაცა ბობრის შუბა წამოსხმული კაცი ზ რაღაც უცნაურის ხმით რა მიესალმა იქ მოფოთა, მოითხოვა ზივა.

რომელს სტოლთანაც ის მიჯდა, იმ სტოლზედ ერთი კიდევ სხვა კაცი იჯდა ზ ისიც ზივასა სვამდა; ეს უკანასკნელი იყო სოფლელი კაცი, რომელსაცა შუბიანი კაცი დიდის ყურადღებით თვალს ადევნებდა; ის სოფლელი იყო ზეტრე ბილერი, რომელიცა მიდიოდა ქალაქში, თავის ძამა ანდრია შილურის სანახავათ ცხეში.

— თქვენ მკონია ქალაქში მისვალთ? ჰკიონსა ზეტრემ შილურს შუბიანმა კაცმა ზ დალია სტაქანით ზივა, თითქოს არაფერი ანბავიაო.

— არა, მე ქალაქში კი არ მივდივარ, ძამა დაჭერი შევს ცხეში ზ იმის სანახავათ მივალ.

— იმ დღეს ვიყავი ბ ინსპექტორმა დღევანდელი დღე დამანიშნა, რომ მახვენონ ტუსადი მამა ჩემი.

— ეტეობა მამა თქვენს თოფის სროლა ჭკვარებია-ერთხელ მეცვი მიუვარდა, სთქუა შუბიანმა გულ ასდით; ბაგრამ იცი რა, რომელს ციხეშიაც თქვენ მისვალთ, იქ მეცა მეფეს ერთი მცნობი.

— თქვენ თავის დღეში ციხეში დაჭერილი არა უოფილხართ? ჭკითხა ზეტრემ.

— ჭმ—არა? ეკ ძრიელ მნელია, უთხრა შუბიანმა.

— როგორ მნელია? ჭკითხა ზეტრემ. დაჭერა რომ არ იყოს, ისე შესვლა სომ შეკიდლიან თქვენს მცნობთან,

— ახლა სწორე ვითხრა, მეც ეკ უნდა მეთხოვნა რომ თქვენ შემიუვანოთ იქ, ასე, რომ გვიტონ უთხრა, რომ მეც თქვენებური ვაჟ ვითომც ბ თქვენი ნათესავი.

ძალიან კარგი, მიმეფეთ, მაინც მარტო მივიდოდი ბ, გსახეი მოლანაზარაკე მაინც მეუოლებით. შენ იქ შესვლას მე მოვასერსებ.

ორი საათის შემდგომს ეს ორნივე ციხის კარზედ იდგნენ. ზეტრე შინლერმა წარს ჩამოჭერა ბ რა

კაცი ოსოვიდა, შეუგზუნა ინსპექტორს, რომელსაცა
პირობა მიეცა ჭ რომელმაცა შიგნით შეაუვანინა.

ორივენი გაჭყენენ სტოროუსა, რომელმაცა კარები
მხგრა ჩაკეთა, სადაც ორი ჩასაფარი იდგა; როდესაც
გატარეს ორისამი გალავანი ჭ შეიუვანეს ინსპექტორის
შალაში, ინსპექტორმა შუბიანი თვალი ააულ-ჩააგლო
ამისათვის, რომ იმას ბძანება კიდევ მიეცა, მიუვანათ
ეჩვენათ არესტანტი, ჭ ამ მეორეს აქ რა სელი
ჭქონდა. აქ სხვებიც იუვნენ მოსულნი, ზოგი შვილის
სანახავათ, ზოგი ქმრისა, ზოგი ძისა ჭ სს.

როდესაც ტუსადი ანდრია შილერი გამოიუვანეს
ღ თავისი შილი ელანაჩაკებოდა, ინსპექტორი შორს
კედელთან იდგა ჭ თვალ-უურს ადევნებდა.

— მე შენ მოგიტანე ცოტა ფული, უთხრა
პეტრე შილერმა ძამას, ჭ ამ კაცს სათხოვარი აქუს
შენთან.

— თქვენ რაგნებავთ?

— მე ერთი სათხოვარი მაქუს ჭ თქვენ გასამ-
ჯელოს მოვართმევთ კმაყოფილებით, ერთი ბარათი
მაქუს ჭ გთხოვ გადასცეთ ერთს ჩემს მცნობ ტუსადსა;
ამ იცნობთ ლიტოკრაფ ბოლენს.

— ჩვენ თუმიცა ერთმანერთს ცოტათ ვიცნობთ,

მაგრამ იმ ლიტოგრაფს კი ვიცნობ ვინც არის,

— სწორეთ ის არის. მე რადგანც აკრძალული მაქვს იმასთან მისვლა, გთხოვ გადასცეთ ჩუმათ ეს ბარათი.

— სწორე ვითხრა, მე არას გზით არ შემიძლიან, შემიტყობენ ზ სასჯელს მომიმატებენ.

— ეკლესიაში მანც, წირვის დროს ვინ შეკითვობთ.

— ეველას თითო თათო გვიშვებენ, ამას კარდა ეკლესიაში თვალ ვუწ გვადევნებენ, მაგრამ მანც მომიცით, ვცდი, ეგება როგორმე მივცე.

ამ დროს შუბიანი გაუფითლდა უცებ, რა დანახა მნახველების შორის ლუისა ზ კიკებუში, რომელნიცა მოსულიყვნენ გუსტავას სანახავათა. ლუისამ მაშინვე დანახვა კიკებუს ის შუბიანი, რომელიცა იყო ნეიჰერტი; ზ მანამ ესენი აცნობებდნენ ინსპექტორსა, შუბიანი ნეიჰერტი, როგორც ნახსულეტი, იმ საათსში, წენარ-წენარ, უკან-უკან წავიდა კარებთან, გააღო თუ არა ზ ეოვასავით გაქრა. აქ ეს უნდა ვთქვით, რომ როდესაც ჰეტრე შილერი თავის ძამას ელანარაკებოდა, სხვათა შორის უანბო, თუ ჩოგორ იპოვნა როსა ჯაკებში, — ესეც შეიტყო ნეიჰერტმა.

ზეტრე ღანდრია გაკვირდნენ, როდესაც ნახეს რომ ის შუბიანი კაცი უცებ ელვასავით გაქრა. ლუისამ ღ კიკეპეშმა უთხრეს ინსპექტორს ნეიპერტის ექ უოფნა, ღ თუმც ის მაშინვე კარებს ეცა, მაგრამ ნეიპერტი აღარსად სჩანდა, გარეთ ალყაფუი კარებთან უარბულს ჰკითხა ინსპექტორმა.

— რა იქნა, შუბიანი კაცი? ის ნეიპერტი იყო.

— ეს-ეს არის ახლა გაუშვი.

ინსპექტორი გიჟივით ზავარდა გარეთ, რამდენიმე ბიჯი გამოდგა, მაგრამ ვერც გზა გაიგო იმის ღ ვუ-რც კვალი.

უსინათლო ლევი.

ნეიტერტს რომ როსა დაეკარგა ზ იმისი ველარა
 ვაიგორა, ფიქრობდა ჭაში ჩავარდა ზ დაიხრჩო, ის
 მაშინვე მოტრიალდა ტრანსტირისაკენ, რომ როგორმე
 მოეგდო ხელში უსინათლო ლევი ზ მოეკლა. ის სწო-
 რეთ დაწმუნებული იყო, რომ ლევი შარბიერი იმას
 ხელითგან ველარ წაუვიდოდა; მინამ ნეიტერტი ტრანს-
 ტირში მოვიდოდა, მინამ კიდევ გათენდა; მოვიდა თუ
 არა, .ეცა მაშინვე უსინათლოს მოხუცს, რომელიც
 ტრანსტირის წინ იჯდა; რომ უნდა დასცემოდა ზ, ამ
 დროს ვნახოთ ერთი ჩინებული ეკიპაჟი მოტრიალდა,
 შიგ ისხდნენ გაშოჩენილნი ფაბრიკანტები, მდიდარნი,
 კოლშიდტი ზ დილიენტალი, ესენი მიდიოდნენ ქა-
 ლაქის ბერლინიოგან, სოფლად თავიანთ ფაბრიკის

დასახედავათა; ორივე რომ გადმოსტენ, ზ დაინახეს უსინათლო ლევი, განჭკვიდნენ დიდად, ეს ფაბრიკანტები იმ უსინათლოს იცნობდნენ იმ დღითგან, როდესაც სამლოცველოში მსახურებდა.

— აქ რათ მოსულხართ? ჭკითხა დილიყატაღმა.

— განა მუშაობა აქარ შევიძლიან? ჭკითხა გოლშიღტმა.

— საიდანღა შევიძლიან მუშაობა რომ უსინათლო ვარ. მიუგო ლევიმ.

— ოჰ, უსინათლოვო! რა უბედურებაა! სთქჳა გოლშიღტმა, — ამითანა კაცისთვის მოვალენი ვართ ჭვიზ-რუნათ. მე მგონია, ჩუწნთან რომ შემოვიყუანათ ურიგო არ იქნება, მანც შევიცადრი მოგვიკვდა ზ იმის ალაგსა.

— უსინათლო რომ არის.

— სსჳა რამ გაუჩინ ათ სუბუქი საქმე, მეცოდება მოსუცი! მე მახსოვს, როდესაც ემაწვილი ვიყავი, ამისი ვაჟკაცობა.

— არ წამოგვეები ლევი ჩუწნ თანა, ხვალ ჩუწნ ისევე ბერლინში დავბრუნდებით.

— ახ, როზა რომ ჩემთან ეოფილიყო ახლა, დიდის სიხარულთ, უთხრა მოსუცმა. ნეტავი იმ წვეულს

მახც გადაჩენოდა.

უსინათლო მოხუცი, ხელ ზ ხელ აიუვანეს ამ ფაბრიკანტებმა ზ ჩასვეს კარეტაში, რომელიცა გაქანდა გრივლით; შეორეს დღეს, მოხუცი ლევი მოიუვანეს თივანთ სასლში ბერლინში. დაბრუნების დროს, ლევის თხოვნით, თუქცა ეცადნენ შეეტოთ რამე როზასი, მაგრამ სრულებით ვერა გაიგესრა.

ნეინერტი დარჩა ცარიელი, ის გამობრუნდა ბერლინში, ახლის დანაშაულებების ჩასადენათა.

მოხუცი ლევი შარეირი დღე მუდამ ლოცულობდა როზასათვს, რომელიცა მიაჩნდა შვილსედ შეტად ზ ამ ლოცვით მიანდობდა უოვლად შემძლებელის მფარველობასა.

(გმდევი იქნება)

ძილი ძვირფასო! სანატრელო გულითა ტატო!
ვითღა აცურო სასიერი, ვითღა დაკნატო?
ვით გესაებრო მეგობრულად, საღხარ მდიმარი!
ვაი! ბედგრული ჭსწევხარ საულაჲს ვით პატიმარი.
როს მაგონდები თვალებთაგან ცრემლი მდის მწარი
სული გუბდება კვამში, მტეივა გულის ფიცარი,
აქ-შენი სასე დაშოომილი ტატოს გვაგონებს,
მარამ მსწრაფლ წასვლა მაგა სოფლაღმენკნთ გვაღონებს.
ნეტა ვიცოდე შეგიცვალა რამ ჩვენსედ გული?
რასთვის მოგვშორდი ღ დაგეუზრე დაობლებული?
ვეცდები, მალე მოვალ კნასავ, მე მეგობარი,
აქ სიცოცხლესა, ვირჩევ ვიყო მეც შენთან მეგდარი!

თ. მიხეილ ფაველენოვი

1874 წელსა.

იანვრის 14 დღესა ქ. გორი.

მზავრობა სვანეთისაკენ მ: 4:

XXXX

გ ა ნ ხ ი ლ ვ ა .

სვანეთის მხარეს ერთხელ მივიდოდნენ სამნი მკვავ-
რნი: კიკოლიკი, ჩიკოლიკი & გ: წ: ესენი, თუძცა
იუენენ ერთისა ქუჭუანისანი, მაგრამ წარმოადგენდენ
შესანიშნავსა სხუა-ღ სხუაობასა ჩუჭულებითა, ჭსწავ-
ლითა & მეტადრე ცხოვრებასსე მიხედვითა.

კიკოლიკი იყო უნივერსიტეტიდამ მოსული სა-
ქართველოსში კურს-დასრულებული, სასიათითა დაწინარე-
ბული, აუჩქარებელი & დიდად მორიდებული თავის ჭსწრე-
ბისა გამოთქმასში; აასთმანა ღარიბი, მრავლისა მომთმენი
& მეძიებელი ლუკმა-პურისა თავის შრომითა & ოფ-
ლითა, & ამის-გამო მსრუნველი უფრო თავისა თვისი-

თუ, ვიდრე სასოგადოების სასარგებლოდ; ესე იგი, ამას მიუღო კანონად ძველად ნათქვამი: »ჯერ თავო ღ თავო, მერე ცოლო ღ შვილოა«.

ჩ ი კ ო ლ ი კ ი არის უსწავლელი, მაგრამ დიდად თავმომწონი; ჰსცდილობს ვთქვას შემთხვევასში, რომ თავი თუხი აჩუქნოს მსწავლულად, ღ ამის-გამო მოუღალავად ჰროტავს რაც მოხვდება; ლაზარესში უუჭარს სუძრობა, მასხარობა, ღ ეძიებს ესეც, სიღარიბის-გამო, ამ ვეებას ქეჭვანასში სასწოდოსა.

გ: წ:; უმთავრესი პირი ამ მოთხრობასში, არის ახლად მოსული იმავე უნივერსიტეტიდამ, სადაცა ჰსწავლობდა კიკოლიკისა, ღ ეს ორნი, სტუდენტობისავე დროს, იუწენ ნაცნობნი, თუმცა კი, როგორც იტყვიან »ამათი თხები ერთად ვერა ჰსმოვდენ«.

გ: წ:; როგორცა თუთვე გამოჰყავს მოთხრობასში თავი თუხი, არის დიან მალაღ-ჰასროვანი, ჰსწავლასში განვითარებული ღ ჰემმარტებისა-თუხ შეტად თავგამოდებული! არა ვითარბე შიში არ მიეკარებოდა მის გულსა, როდესაც ლაზარესი შეეხებოდა სიმართლესა. მაშინ დიდის მამაცობით, მეტადრე კიკოლიკის წინ, მოურიდებლად გამოჰსთქვამდა ჰასრისა თუხსა ღ უფრო, როცა მისი შორს-მხედველი გონება მიიქცეოდა ჩუქნს

საბრალოს საქართველოსზე, — რომელიცა, იმის ჭახ-
რით, არის დაბნელებული ეოველ-გუარ-ანგარებითა
ღ უსწავლელობითა, — იმ დროს სიუჟარულითა აღტა-
ცებული აღსადგინებლად იემამულებთა ზნეობისა, ქუეს-
და მჭევრ-მეთქუცობა მისი აღსასწობელად ბოროტ-
მოქმედებისა, განსადვიებლად თვლემისაგან ჩუწნისა
სასოგადოებისა ზ მისადებელად ახლისა ნათლოვან-
ცხოვრებისა! ზ ესრეთსა აღტაცებისა ქაძსა, როგორცა
ვეთიმე წინასწარ-მეტუქული, ზოგჯერ თავსა თვსსადა
უწოდებდა წინამორბედად! (ეტუობა, მის შემდეგ არის
ვიღაცა მოსასწაველი, უფრო უმაღლესი სახელითა ცი-
ვილისა ციისა.) ზ ერთხელ, როდესაც კიკოლიეს შეუ-
უარდა მღუდლისა ლამაზი ქალი ზ უნდოდა მისი შე-
რთუა, გ: წ: წარბ-შეჭმუხვნილი დიდითა რისხუთა
აუუდრიდა მას ესრეთ: მჩუწნ, ესე იგი, გ: წ: ზ კო-
კოლიეი, არ უნდა ვამცირებდეთ უმაღლესსა ჩუწნსა
ამ სოფლად მოვლენასა ვერეთის გულის-განასუებითა
ღ სისუსტითა! რათ დაივიწყე ჩუწნი მოვალეობა ზ
მიზანი ჩუწნისა სიუოცხლისა? განა ახლა ისეთი
დრო არის, რომ ჩუწნისთანა ახალ-გაზდამ ემიოს
ბედნიერება თბილს საწოლსში? ჯერ სომ ერთი ნაბი-
ჯიც წინ არ წარკვიდგამს საწინა-აღმდეგად ქუტყენის

დამაბრკოლებელ მიზეზებისა-თუ? ჩუწნ მხოლოდ უნ-
და ჯერ ვიბრძოდეთ ზირის-პირ ეოვლისა სიბორცოტი-
სა, უსამართლოებისა ზ დანაკურისა, ვიდრემდის არ
ამოვფხვით ქუწყანით ეოველსა ამას უწმინდურებასა
ძირიანად? ვიდრემდის არ მიუჭყუნეთ მთლად საქართუე-
ლოსა ჭსწაგლისა ნათელსა, არ განვაბნევთ ბნელსა ზ
არ აღვადგენთ ჩუწნსა სასოკადობასა, ესრეთ მწარედ
დაცემულსა!

ამის გამკონი, ვინ არ იტუჯს, აი კაცი ზ მისი
მაღალი იდეა! მაგრამ, კეოლიკეს კი, როგორღაც, არა
ჭსჯეროდან განხორციელება ამ იდეასი ზ იჭუნეულებით
იქნედა თავსა ზ მორიდებითა არა რას უზასუებდა.

ესრეთნი იუწენ ეს სამნი ზირნი, რომელნიცა,
ტებილს ლაპარაკში გართულნი, მივიდოდნენ სვანეთი-
საკენ, ზ რომელთა ხასიათები აღუჭსწერე დიან მოკ-
ლეედ. მაგრამ, უმჯობესი იქმნება, რომ, მკითხუწლმა
გაიგონოს თუთ მათი ტებილი საუბარი, ზ ნახოს,
თუ როგორ არის სილაძაზე ჩუწნის ენისა გამოჩენი-
ლი ამ მოთხრობასში! მე არ შევეხები ავტორის იდე-
ასა, არცა მისსა მიმართუასა; მე ვეძიებ ქართულს
მოთხრობასში მხოლოდ ქართულის ენის სიწმინდესა.

მსგავსად სსუათა ენათა, ქართულსაცა აქეს თავი-

სი თხეობა, თავისნი კანონები მართლ-წერისა ღ უბ-
ნობისა, ესე იგი, თჳსი ღრამმატიკა, რომელიცა ას-
წავლის ეოველსა აძას თეორეტიკულად ღ რომლისა
ზედ-მიწევნით ცოდნა საჭირო არის მწერალთა-ოჳს.
თუძცა ესეცა მართალია, რომ უცოდინარი კლესი,
რომელიცა არის დიას შორს ღრამმატიკისაგან, ღანა-
რაკობსკი კანონიურად; მაგრამ, ესე ჰსწარმოებს იმის-
გან, რომ სიურმიდგანვე მას ესმის კანონიერი ღანა-
რაკი ღ ჰრაკტიკულად ჰსწავლობს ენასა, ასე რომ
არა ოდეს არ შეჰსცდება ღ არ იტყვს:

»ი მ ა ნ მ ო ვ ი დ ა, ი ს მ ო ვ ი დ ნ ე ნ, ა ნ უ
ი ს ი ნ ი მ ო ვ ი დ ა.«

ანუ, »ჩემი ასალი სახელში მობძან-
დით.«

ღ ჳინცა ამ გუარად იღანაარაკებს, მაძინვე ვიცით,
რომ ის უთუოდ არის სომესი.

მაძასადაძე, მწერალძან უნდა იცოდეს ენა, რომელს-
ზედაცა ჰსწერს, ან ტეორეტიკულად ღ ანუ ჰრაკტიკუ-
ლად.

ესლანდელთა მწერალთა მიეწერებათ მართლად
დიდი ქება მიხთჳს, რომ ესრეთის მეცადინეობით,

ესრეოის ერთგულად მსახურებით, შეუდგნენ ივინი გულ-
მსურვალედ აღდგენასა ჩუქნისა დაფრდომილისა ენისა,
დ არა არიან ეკენი ბრალეულ, თუ ზოგიერთის წერხს-
ში მოჭსჩანს მრავალი შეცთომილება, როგორცა ზი-
რის-ზირ ენის თვსებისა, ეგრეცა მართლ-წერისა. მათ
არა ქეონიათ შემთხუჭვა ღრმად შესწავებისა-თვს ქარ-
თულისა ენისა, დ ამა მიხუხითავე არა არიან ჩუჭუ-
ლნიცა საღრმთოს წერილისა, რომელიცა არის; მარ-
თლად, მოუღვეელი საუნჯე ჩუქნისა ენისა, დ რომე-
ლსშიადა მალაღნი დ ღრმანი ჭხონნი არიან გამოთქ-
მულნი ადვილად დ მეტად მშუქნიერის ჭოღრმითა.

დ რადგანაც არა რომელსამეველოვნებას, ანუ საქმეს,
არ მიეცემა უკეთესობა, თუ კრიტიკა არ მიუშველებს
მას დ ცხადად არ აჩუქნებს ნაკლულეკანებასა, ანუ
ურთიკუნებასა, ამის-გამო, მეონია, ახლა დროც იყოს,
რომ კრიტიკამ მიაქციოს უურად-ღება ჩუქნს მართლ-
წერასხედაცა, დ თვთ ენის თვსებასხედაცა, რათა მის
ძალითა დ შემწეობითა გაიწმინდოს ჩუქნი ენა ზოგიერთ-
თაშეცთომილებათაგან, რომელნიცა, ანუ დაუღვეელო-
ბითა ანუ უცოდინარობითა, შემოეპარნენ ჩუქნსა მწერლ-
ობ სს დ ახდენენ ენასა მეტად უწეალოდ. დიდად საშიშია,
რომ უკანონება არ დაიდუას შემდეგთა-თვს კანონად.

საქმე ესე, რომელსაცა შეუდევ მე, თუმცა არ არის
მხელი; მაგრამ, რა ვქვინა, ვჭკრძნობ კი, რომ საკითხ-
საუბა დიდად არის მოსაწეენი, რადგანაც უნდა დავი-
წყო თავი დამ, ესე იგი, ანბანი დამ, რომელსსედაცა არის
დამოკიდებული მართლ-წერა, & ამის-გამო ამ სტა-
ტიასა, რასაუფირველია, წაერთმევა ის ზოგტიკური გულ-
მიმტაცი მომდარაბობა სიტყუსა, რომელიცა უნდა
მარადისასალისებდეს & აღვიძებდეს მკითხველის სურ-
ვილსა. მეტადრე მასწებს ის ჭხრი, რომ, ვაითუ,
არ მოეწონათ ჩუწნთა ქალებთა, რომელნიცა უოველ-
სა დროსა ყოფილან & აწცა არიან უკეთესნი ენის
დამოხსნებულნი. ისინი აქა ვერა ჭაობენ ვერცა ზოგ-
ტიკურად აღწერილსა ვარდის სუნხელსა, ვერცა მარ-
გარიტ-ცრემლსა, დატანჯულისა სიუჭარულისაგან &
ვერცა სიცილსა მასულ-გონიერის მოთხრობისაგან.
რა ვქვინა, არცა მემსქეს ამასში ბრალი. ეს განლავსთ
მსოფლოდ ერთი, ნამდევცა ნაწილი ზღატონის დრამმა-
ტიკისა, & კარგად მოკესხენებათ, რომ ჭილოსოჭო-
სის ლაზარაკი მოითხოვს წარბ-მეჭმესხენით მოთმინე-
ბასა. ზღატონი არის დამსაშავე თქუწნს წინაშე &
არა მე, მარადის თქუწნი ერთ-გული, მმუწნიერნო,

თქვენგან ღ თქვენ-თვის დამწვარი! ჰლატონს რომ
არ დაეწერა ღრამმატიკა, არც ეს ჩემი სტატია დაიბა-
დებოდა თქვენ შესწუხებლად!

პირუტყვად, ვიდრე შევალ »კრებულის« დაწვრილე-
ბით განხილვასში, ნება მომეცათ რომ მოგახსენოთ
ორიოდე კანონი მართლ-წერისადა ღ უბნობისადა.

მ ა რ თ ლ - წ ე რ ი ს ა - თ ვ ს ე .

იმჯადსა ენასა აქეს ისეთი სრული ანბანა, რო-
გორცა ქართულსა. ჩვენს ანბანასში, თუთოეულსა
ხმის ბგერასა აქეს, საკუთრივ, გამოსატული თუსი
ნიშანი, ა ს ო, რომლითაცა წარმოითქმის ის ბგერა;
მაშასადამე, ამ ასოების უარისყოფა, გადაგდება,
უეჭუტლად საფნებელი არის ენისა-თვის. მრავალთა
ენათა აქესთ მეტად გამწელებული ანბანა, მაგრამ არა
რომელიმე მათგანი, სიმწელისა-გამო, არა უარ-ჰყოფს
ღ არ იგიწუებს მართლ-წერასა, რომლისა შენახვასა
დიდად ბეჯითადაც უურს-უგდებენ.

რუსულს ანბანასში არის ოთხი სხუა ღ სხუა ი,

ოთხისსხუაღ სსხუა ე, ორი ი ე რ ი, ღ თუთოეულნი ესე ასო-
ნი, სრულიად სსხუა-ღ სსხუას ადგილს მოისმარებინ
წერასში; ამის გარდა დაწერილი ო-ნი გარდაიქცევა
ლანარაკსში ანად ღ ენი ოანად, ღ მრავალნი ამ
გუარნი არიან სიმნელენი; მაგრამ კანონების შესწავე-
ბითა ჰსძლევენ ესრეთსა სიმნელესა ღ არა ჰსცდებიან
მართლ-წერასში; ჭრანციცულს ენას უფრო უმეტესი
სიმნელე აქეს მართლ-წერასში. მამასადამე, ჩუწნცა
გუპართებს, რომ ჩუწნი მართლ-წერა დაუცუთ მტკი-
ცოდ, ღ შეურეფნელად, უფრო ამ მიზეზითაც, რომ მისი
შესწავება არის დიდად ადვილ! ჩუწნი ისე ვჰსწეროთ,
როგორცა ვლანარაკობთ ასოების შეუცვლელად, ღ
ვინცა ისწავლა მარტო ჩუწნი ანბანსა, იმან მაშინვე
რცის წერაცა ღ კითხუაცა შეუცთომელად; მსოლოდ კი
ორიოდე კანონი საჭირო არის ცნობად, რომლისა
მოსასმენად ვითხოვ თქუწგან მცირედსა მოთმინებასა.

1.) თუ უური დაუგდეთ სმისა ეელიდამ ამოსულასა
არაოდეს არ შევჰსცდებით წერასში, მაგ: აბა წარმო-
ჰსთქუთ სიტუა, »ჰაერი, ჰასრი« თუ მაშინვე ჰირჰტ-
ლად, არ გაიგონოთ სმის ბგერა ჰ ? მაგრამ კი მრავ-
ალნი შეცთომით, ანუ დაუღვენელობით, ჰსწერენ
»აერი, ასრი«.

2), ზოგიერთი სიტყვა, თითქმის ამოდის სტვენითა: »თვთ, თვთოეული, თვს, თვსება«. მაგრამ კი ჰსწერენ: »თვით, თვითოეული, თვის, თვისება« ზ სსჯანი.

3). როდესაც ვ ზ უ მოისძინება თითქმის ერთად, გაურჩეველად, მაშინ დაისძის ჟ ზემო ნიშნითა, მაგალ: »ზღვა, ქვა, სსჯა, მაქვს, მიუვარს, გუარი« ზ სსჯანი ზ არა: »ზღვა, ქვა, სსჯა, მაქვს, მიუვარს, გუარი«.

4.) როდესაც ამ ჟანსა შეუდგება ე, მაშინ უნდა დაისჯას ეის მაგიერ ზ, მაგალ: »ჩუზნ, თქუზნ, ქუზუ, ქუზუნა« ზ სსჯანი ზ არა: »ჩვენ, თქვენ, ქვეუ, ქვეუნა, ზ სსჯანი; სიტყვს გამოთქმასშიაც ასე გვესმის.

5.) ეოველი »შემოქმედებითი ზმნა«, საზღურებიტს სქესში, ზირჭლი ზირი, უნდა დაიწეროს ისე, რომ მეორე ასო ზმნისა იუოს ჰ, რადგანაც ხმის ამოს ვლასშიაც სწორედ ისე გვესმის, მაგალ: »ჰსწერ, ვჭკრნობ, ვჭკლავ, ვჭკვამ« ზ სსჯანი; სოლო მეორესა ზ მესამესა ზირსში დაიწერება ასოთი, ჰ, მაგალ: »ჰსწერ, ჰსწერს, ვჭკრნობს, ჰკლავ, ჰკლავს« ზ სსჯანი. ზ ამით ჰსჩანს, რომ ჩუზნი მართლწერა არის

დაფუძნებული ჩუქნის ენის თვსებასზე.

6.) „ზმნის ზედა“ მარადის დაბოლოვდება ასო-
თი დ, მაგალ: »მსგავსად, კეთილად, კარვად, ჰირჭ-
ლად, მტკიცედ, ცხადად, სოფლად«; ზ სსუანი; ზ არა
»მსგავსათ, კეთილათ, კარვათ, ჰირჭლათ« ზ სსუანი.
ეს არის სიმნელე ჩუქნისა მართლ-წერისა, ზ როგორ
უნდა გუამძიმებდეს ამის შესწავლა?

ჩუქნ, დიდად უცოდინართა ქართულისა ენისა, ვინ
მოგუცა ის უფლება, რომ ესრეთის ვაბედვით, ესრე-
თის ვადნიერებით, უარ-ვჭეოთ, ვადავაგდოთ ზ შევქსცუა-
ლოთ ის წესი, ის კანონი, რომელიცა დაქსდჭუნ ჩუქნისა
ენისათვს დიდად მეცნიერთა დრამმატიკოსთა, თვთ
ენის თვსებისავე ვამოკუტევეთ; რომელთაგან საბერძ-
ნეთილამ ძუჭლად ვადმოტანილი ქსწავლა ზ ველოვნე-
ბა ჩუქნსა მსაჰესში დრამად იყო დანერვილი ზ ვარ-
დაუენილი მთლად საქართველოსზე; რომელთაცა სირიის ზ
ბერძელის ენით ვარდმოიღეს ქართულად სადრამთო
წერილი ესრეთის მძუჭნიერ-სიტუვაობითა ზ ძლიერე-
ბითა; ზ რომელთაგან დაწესებულნი კანონნი ვერა
შექსცულეს, ვერცა შავთელმა, ვერცა ჩასრუსამემ ზ
ვერცა თვთ რუსთაველმა? ანტონ ვათაღიკოსმა, დიდად
მცოდნემ ქართულისა ენისა, არათუ დააკლო, არამედ

მოუმატა ასო, ჭ. ახლა, ნუ-თუ მართლად ჩუქნ უნდა დავი-
ვიწყოთ ივანი, რომელთა სახელნი კვიბრწეინჭუნ
ჩუქნს ისტორიასა ესოდენტა საუკუნეთა განმავლობას-
ში, ჭ შეუდგეთ გ. წ.-ის გუჯალსა ჭ მის მიმდევთა,
რომელნიცა ესრეთ უწეალოდ ჭრეუნიან ჩუქნსა მართლ-
წერასა? ჯერ აღვიდეთ იმ სიმაღლესზედ, რომელსზედაც
იდგნენ ძუჭლნი მსწავლულნი ქართულის ენის ცოდ-
ნასში, შეუთანასწორდეთ მათ, ჭ მერე იუზუნ ნება
შენი. ესლაგი, მკონია, უსაფუძვლოდ ვჭქარობთ.

7.) მაგრამ სასაცილო ეს არის, რომ სიტუეჭა
»ტუეილი« აბა რა ძნელია დასაწერად? მაინც კი ვი-
ღამაც ჩაჭსწერა ჰირუჭლად, ცისკარში, »ტუეილი«. ეს
დიდად მოეწონა დროებასა, მაგრამ შემდეგ კი გადას-
სჭაფურა ჭ გამოიუჭანა »ტუელა« ჭ ახლა ასე ძვეიღ-
რობს კრებულსშიცა! — მკონია კრებულის რედაქციას
კი ამისთვის არ მიეწერება ქება.

8.) ჩუქნ გუჯაქეს ერთი სიტუეჭა »და« რომელიცა ზოგ-
ჯერ ჭნიძნავს კავშირსა, რუსულად, II ჭ ზოგჯერ
„დასა“ Сѣстра“. კასარჩევად ორისა ამის მნიშვნე-
ლობისა ძუჭლად დაჭსდუჭს, ჭ, (გადაბმული) კავშირად; ზო-
ლო მეორე, „და“ სახელად, ჭ ესრეთის გარჩევით დააშო-
რეს ერთი მეორესა, რადგანაც მნიშვნელობითაცა

არის სსუა დ სსუანი.—ახლა, ეს საფუძვლიანი კანონი სრულიად დაივიწყეს. რათა?

ეგრეთუტ, ხელი, ჭნიშნავს შმაგსა, გიქსა; კელი, მარჯუტნასა, ანუ მარცხენასა, დ ამ ასოებით გაიჩნევა ეს ერთი სიტუა ორისა მნიშვნელობისა; ამასაც ეურს არ უგდებენ!

ვიცი, ბევრი გაწეროძით მეტუვიან: „ეს კანონები ჳან არ იცის?“ დიას მაშთალია, თქუტნცა იცით, მე მსოლოდ იმას ვამბობ, რომ იცით დ განგებ არა ჳმარობთ. იხმარეთ კანონები მართლ-წერისა, რათა არა დაგწამონ უცოდინარობა.

მე მოვიხსენიე აქა მსოლოდ ისა, რაცა კრებულსში ვნახე მეცთოძილებად მართლ-წერასში დ ამით გავათავებ დ გადავალ კანონიერ-უბნობასში.

ს ი ტ ე უ ს ა - თ უ ს

იდეა, ჭაზრი, დაბადებული გონებასში, არის ჯერ, ვითარცა არა არსი, უნაყოფო ზ უ ვ ა რ გ ის ი, ვიდრე სიტუება, განმაცხოვებელი ჭაზრისა, არა გამოსთქუამს მას ნათლად, არ გამოჭხატავს ცოცხლად, არა ჭეოფს თითქმის სილულად, ზ არა მიჭეფნს ათასთა მსმენელთა გასაწმედელად, გასანათებლად სიბნელისაგან გონებისა ზ სნეობისა მათისა! ამის-გამო სიტუება არის პირუჭლი მიხეცი ჭსწაულისა ზ განათლების მოფენისა ქუჭუნასსე! სიტუებამ გამოიუენა კაცი ველურისა მდგომარეობისაგან; სიტუებამ დაუმზდა მას მხეცური გული, ჭეო იგი ლმობიერ, მოჭსცა შებრალება ზ აღიუენა სახიერებისა სიმაღლედ, სადაცა ჭსუფეფს მეუფება სიუენარულისა ზ მოწყალებისა! აწცა სიტუესავე ძალითა

ირეუბ ქეჭვანა !... | სიტყვა, გამოძიქმელი ჭეშმარიტებისა, არის უკუდავი ზ მოქმედ მარად-ქამს!.. დაირღუნენ ეგჯტისა ჰირამიდები, ბაბილონი შთაჭნთქა მიწამ; მაგრამ სიტყვა, თქმული მოსესაგან, ჯერეთცა არის ცოცხალ ზ ჰმიფლობელობს ქეჭვასზე, ვითარცა ჰსჯული! სიტყვამ დააუნა კაცი მაღალსა მას დიდებისა ხარისხსზედ, | საიღამაც აწ კელმწიფურად ჰბრძანებს, ზ ბრძანებასა მისსა მოწილეებითა ისმენენ ჰჯერი, ცეცხლი, უკიანე! სიტყვა არის ძალი მღუთაებრივი, რომლისა შემწეობითა კაცი შეიქმნა მეფედ ქეჭვანისა!—

მაგრამ, რადკანაც ჰხსრი გამოითქმის ნათლად მსოლოდ სიტყვებისა კანონიერად ვაწეობითა, ამისთქს საჭირო არის, რომ კანონები ესე იცოდეს მწერალმა ზ შეურეველად იგი ჰხმარობდეს მათ; თორემ დაირღუჭვითა მათითა ჰხსრი ბნელდება, ჰქრება, იკარგება ზ მკითხველსაცა ესმის მსოლოდ რაღაცა სიტყვების, გაუგებელნი, თითქოს უცნობისა ენისა.

ქართულსა ენასა აქეს ერთი დიდად მოსაწონი თხსება, რომლისა მსგავსი იმჯათად იმაება სხჯათა ენათა შორის. თხსება ესე არის შემოკლება სიტყვსა ნათესაობითსა ზ მიცემითსა ბრუნვასში, მოსპობითა უკანასკნელის მარცვლისა, მაგ: „არსებისა, არსებასა“,

ითქმის, „არსების, არსებას.“ თანდებულნი, ს ე დ ა,
შ ი ნ ა, შემოკლდებიან ზ გამოითქმიან: სე, ში, მაგალ:
„ქუჭყანასა შედა, სახლსა შინა,“ ვიტყუთ: „ქუჭყანასა
სე, სახლსში;“ ამის გარდა, აქ მოდი, ვამბობთ:
„აქმო; შენი არის, შენი არს, შენია ზ სსჟანი! ეს-
რეთი თვსება ენისა, რომელიცა სიტყუს შემოკლებითა
—რასაკვირველია კანონიერად—არ შეჭსცგლის სიტყუს
მნიშვნელობასა, აძლევს დიდსა სიადვილესა, მეტადრე
ლექსის წერასში.

აი კანონები, რომელთა დარღუჭვა უკუჭულად
ახდენს ენასა:

1.) თვსება ჩუჭნის ენისა მოითხოვს, რომ „სედ-
შესრული“ ზ მისი „არსებითი,“ Прилагательное и
Существительное. იქცოდნენ ერთს ბრუნვასში ზ ერთს
რიცხუხში, მაგალ: „კეთილი კაცი, კეთილისა კაცისა,
კეთილსა კაცისა, კეთილმან კაცმან“ ზ სსჟანი. „სედ-
შესრულსა,“ თუ მოესზობა უკანასკნელი მარცვალი,
მაშინ იგი გარდაიქცევა „ზმნისსედად“ ზ გადაებმის
თავის არსებითსა ნიშნითა - ამით ზ შეიქმნება ვითარცა ერთი
სიტყუა, ზ ამ შემთხუჭვასში მსოლოდ არსებითი ჭბრუ-
ნავს ზ ზმნის შედა კი დაჭმთება შეუცვლელად. მაშა-
სადამე, აი კანონიერი თქმა:

კეთილისა კაცისა, ანუ კეთილ-კაცისა,
კეთილსა კაცსა, ანუ კეთილ-კაცსა
კეთილმან კაცმან, ანუ კეთილ-კაცმან ღ
სსჟანი.

მწერალმან თუთ უნდა ამოაჩიოს ამათში ის,
რომელიცა უფრო მოჰსწონს ღ უფრო შეეთუებაჲ მისს
სტილსა ღ ისე მოინძაროს წერასში.

მაგრამ, არაოდეს არ ითქმის: „კეთილი კაცისა,
კეთილი კაცსა, ანუ კეთილი კაცმან“, მხოლოდ
სომეხი კი ამ გჟარად ლაზარაკობს ქართულად
ღ იმას მიუტყუება; არ მიუტყუება კი ქართველს მწე-
რალსა, რომელიცა ლაზარაკობს, ვითარცა სომეხი,
როგორცა ვინილაუთ ამ კრებულსში!

2.) შ მ ნ ა ღ მისი უფალი უნდა იქცეოდნენ
ერთს ზირსში, ერთს რიცხუსში ღ ერთს დროსში,
მაგალ; „ის მოვიდა, ისინი მოვიდნენ, ღ არაოდეს
არ ითქმის: „ის მოვიდნენ,“ ანუ „იმან მოვიდა!“ მაგ-
რამ ასეკი ჰსწერენ კრებულსში, როგორცა შემდეგ
ვინილაუთ.

3.) „თანდებულნი, ზედა“ ანუ „ზე, შინა,“
ანუ“ ში, მოითხოვენ მიცემითსა ბრუნვასა; მაგრამ
ჩუტნს აწინდელს მწერლობასში ხშირად ვჰკითხულობთ:

,ჩემი ახალი სახლში მობძანდით“! ქართველი კი იტყვს: „ჩემი ახალსახლსში მობძანდით“.

,ვიიძე, გენაცვა“, მეტყვან გაწეროძით ჩუწნნი ქალები, „აგრე როგორ დაჭსწერენ ახლანდელნი მწერალნი, მეტადრე გ: წ: ? — არა, თქუწნმა მსემ, ეგე მეტად დიდი „გამოგონება“ არის! (გამოგონებაც ახლად შემოღებულია).

მერწმუნეთ, მეცა დიდის კრძალვით ვჭსწერ აქამ კანონებსა, რომელნიცა ზედმიწევნით იციან მესხეთის კლასისის ღიმნაზისტებმა ზე როგორ უნდა ვამსილო თავ-მოწონებულთა ზოგიერთთა მწერალთა ამ კანონების მოხსენებითა? მაგრამ, ვაუჭბედე ესე მსოლოდ სიუჟარულისა-გამო ჩუწნის ენისა, რომლისა სიწმინდით შენახვა მსურს მე გულისა.

აი შეუდგეთ ჩუწნცა იმ სამთა მკსაჯრთა სვანეთისაკენ მიმავალთა, რომელნიცა, ებედობისა-გამო დაჟივიწე, და მოვისმინოთ ლაპარაკი მათი, აღწერილი »კრებულსში« (№ 9 წიგნი)

მორს ნულარ წავალთ, კადაძალეთ 2-რე ფურცელი »მკსაჯრობის წიგნები« სადაცა წაიკითხავთ: »უოველი კაცის მონაწილე, უოველი თავად ახნაურის მონახევერე«.

ეს არის სწორედ სომხის ლაზარაკი, რადგანაც ირღუტება ჰირეტული კანონი შემოანაჩუნნი, რომლითაცა შედ-შესრული ღ მისი არსებითი უნდა იქცოდნენ ერთს ბრუნვასში. განა შეიძლება, რომ შედ-შესრული, »უოველი«, იუოს წრფელობითსში ღ მისი არსებითი, »კაცის«, იუოს ნათესაობითსში? განა რუსულად ითქმის, »Всякій человек? ქართულადაც არ შეიძლება; ღ ჩვენს ენასზე გამოვა ასე: »უოველის კაცის მონაწილე, უოველის თავდასწნაურის მონასევერე«. აი, როგორცა თუთ ავტორი მასვე ფურცელსზე დიდად კანონიერად ამბობს: »დიდის ღ ჰაწაწის მოკეთე«.

მაშ, რათა ჰსწერს ერთს ადგილს სრულიად სომხურად ღ შემდეგ კი დიან კანონიერად ღ თანახმადენის თვისებისა? ცხადად ჰსჩანს, რომ ავტორმა შედ-მიწევნით არ იცის ღრამმატიკის კანონები, ღ ამის-გამოვეთ გაურჩევია, ვერცა ჰირეტლისა უკანონოება ღ ვერცა მეორისა კანონიერება! ამის-თუხ კიდევ ვიტყვ: დიდად საშიშია, რომ უკანონოება არ დაიდუხს შემდეგ-ათუხ კანონად ენისა, რადგანაც ბევრნი ჰსწერენ ჰირეტულ დაუდევნელობით.

ენისა უცოდინარობა გამოჩნდება უფრო 3-ის ურცელს; სადაცა ამბობს: »კიკოლიკი არის წარმო-

მადგენელი ამ დამკველებული ზ დაბტვერინებული ახალ-
გაზდობისა.

აბა, გავარკვეოთ ღრამმატიკულად წინა-დადება ესე?

კითხვა:

მიგება:

სად რის უფალი?

კიკოლიკი;

ზმნა?

არის.

მიგება? ესე იგი, ვინ, ანუ

წარმომადგე-

რა არის კიკოლიკი?

ნული,

ვისი, ანუ რამას წარმო-

დამკველებულისა ზ დაბტ-

მადგენელი?

ვერინებულია ამის ახალ-გაზ-

დობისა.

მაშასადამე, აი რა გამოდის ქართულს ენასზე?

»კიკოლიკი არის წარმომადგენელი დამკველებულისა
ღ დაბტვერინებულია ამის ახალ-გაზდობისა.

ღ სწორედ ასეც ლაზარაკობს ქართველი, ჭსწავ-
ლულიცა ზ უსწავლელიცა! ეს ჰირუჭლი შესავალი
სინტაქსისა, როგორ არ უნდა იცოდეს მწერალმა?.

10 ფურც: ჭსწერია »სტუდენტები დაკვიზდა.
კითხველო, არ გაგონდება სომხური. »ისინი მოვიდა?

იმავე ფურც: «მაგი სქელი წვერები გულზე გაფე-
ნილი». განა რამდენი წვერი ჰქონდა კიკოლიკს? ქართ-
ველი ამას დიან ადვილად იტყვოდა: მაგი სქელი წვერი
გულზე გაფენილი!

12. ფურც: »მე თავი გავაქნიე“. ქართულად ითქმის. »თავი გავიქნიე! იქვე:... „ეს კაცი ან ქვეყნის მოკეთე უნდა იყოს, ან თვალთ მახვობით იმის შემწარავი“... სრულებით ვერ გამიგია, რა უნდა იყოს, იმის შემწარავი?

იქვე..... „თვალეზ-დაწკურული, ცხვირ წამორილი, ს ხე ზირღაზირ მასკა არის“. ვჰსთქუათ, ავტორს დიდად უყუარს ზ ამის-გამო სძირად ამბობს მოთხრობასში, თვალეზ-დაწკურული, ცხვირ-წამორილი; მაგრამ, „სასე ზირღაზირ მასკა არის“, რას ჰნიშნავს? იქვე... „ერთმანეთის გვარ ფიქრებმა უცბათ გონება წამიღეს“... ამ სიტყუწბმა ასე წამიღეს მეცა, რომ სრულიად არა მესმის რა!

იქვე.... „თავი უხეიროთ გავაქნიე“...

ნეტავი გვითხრას, ხეირიანად თავის ვაქნიევა როგორ უნდა? მაგრამ ზოგიერთნი მწერალნი სძირად ჰმძარობენ თათრულ-სიტყუწბსა, რომელთა მნიშვნელობა, ეტეობათ, სრულიად არ ესმისთ, მაგალ: „უხეირო სასე, „ხეირიანი სიცილი“, აბა რას ჰნიშნავს? „ხეირი“ თათრულია, ქართულად, მოგება, სარგებლობა, შეძინება! „ქომაგ“ თათრულია, ქართულად მიძველება, შემწე. ახლა მითომ, ქომაგ, რათა ჰსჯო-

ბია შექმნეს?

„იღბალ“, არაბუღია, ჩუწნებურად ბედი; მაგრამ კი ჰსწერენ: „ბედ-იღბალი“, ესე იგი „ბედი, ბედი“ ზე აბა, რა თქმა არის? ახალი უნდა შემოიტანონ ის სიტყვა, რომლისა თანასწორი არ იპოვებოდეს ჩუწნს ენასში.

13 ფურც:.... „ტკბილი ზე ალერსიანი სიტყვებით, სკამი თავისი ხელით მომაწოდა“...

აქაც დაარღვია ის კანონი, რომელიცა ჰბრძანებს, რომ ზედ-შესრული ზე მისი არსებითი უთოოდ ერთად უნდა ჰბრუნვიდნენ! ქართველები იტყვან: „ტკბილის ზე ალერსიანის სიტყვთა სკამი თავისკვლით მომაწოდა“...

იქვე..... „ბეზრი არის იქ ასეთი ემაწვილები“ ... კიდევ გამოდის ისევ ის სომხური: „ისინი მოვიდა“. ქართულად კი ასეა: „ბეზრნი არიან იქ ასეთნი ემაწვილები!“ კანონია, რომ ზმნა ზე მისი უფალი იქცეოდნენ ერთს დროსში, ერთს რიცხუსში; ამის-გამო ქართულად არ ითქმის „ემაწვილები არის“.

საკურველია, ჩუწნი ქართული ენა რათ გაასომხეს ასე უწვალოდ? მაგრამ მიზეზი ესრეთის ცუდილებისა შვერტვე დღეს დროების **№44**-ამ, რომელსშიაცა ვიდაცა ჰსწერს, რომ „ახალი სტილი შემოდის“. ამ სიტ-

უქამ უფრო გამაჰვირვა ზე შემაწუსა. რათა ჰკონათ ეს სტილი ახლად? ჰსწორედ ამ ენით ლანარაკობენ თბილისის ბაზარსში სომხები, ურები, თათრები ზე მოკესენებათ, თბილისის ბაზარი არ არის დღევანდელი შენობა? იქ უოველთჳს გაიკონებთ: „ბატონო, ერთი ჩემი ახალი სახლში მობძანდით?... იმან მოვიდა; ვაჰ, ერთი მოიტანე ცხენი ზედ დაჯდე“. აბა რათ გინდათ ეს ენა?

✶ ახალი სტილი ვერაოდეს ვერ შეჰსტყლის ენის ბუნებობისა თჳსებასა. მართალია, დროთა განმავლობასში ზოგიერთი სიტუაჳა, უვარგისობისაგამო, მჰსტყლდება ზე ღვარ იხმარება, მაგრამ ენის თჳსება მეოფობს მარადის შეურეჰველად. ენა არ არის მოკონებული ერთისა ვისგანმე, რომ მეორესა შეეძლოს ძირიანად შეცჳლა მისი! შეისწავლეთ არა ბაზრის არეული ენა, არამედ მდიდარი, მჰსტყნიერებით საჳსე ქართული ენა, რომელსედაც ლანარაკობს, რომელსედაც ლოცულობს ზე რომელსედაც დაჰმღერის ქართული კაცი!

ხშირად ამბობენ აწინდელნი მწერალნი: „ხალხის ენაზედ ვჰსწერთო“. მაშ რა ენაზე უნდა დაჰსწერთ? მაგრამ, ეს კი უნდა ახსოვდესთ, რომ ხალხის ენა არის მხოლოდ მასალა შეუმუშავებელი; ვიდრე დაჰკუ-

ლოვნებული მწერალი მასალასა მას არ გადაარჩევს
კარგსა უფარვისისაგან, არ გაჭსწმენდს, არ გამპეტ-
ნოერებს ზ დიდებულებითა არ აღიუყუნს სალიტერატუ-
როს საშოფლობელოსში; მერე, იმ გალამაზებულსა ენასა
გამპეტწნიერებულის ჭორმითა გადმოჭსწყემს მოსახმა-
რებლად ისევ იმასვე ხალხსა, რომელიცა არის ზატ-
რონი ენისა, ზ რომელიცა შეითჯსებს იმას, ვითარცა
საკუთრებსა; ზ ამ სასით უმეტეს ზ უმეტეს მპეტწნიერდება
ხალხის ენა ზ მით უმეტეს ზ უმეტეს ნათლდებაცა მისი
გონება!

ესრეთ, დაჟლოვნებული, მალალ-ჭასროვანი არსი-
ტეკტორი აღებს კირსა, ქეხსა, ტალახსა ზ აღმართავს
დიდებულებითსა „სიმნის დვორუცსა, მპეტწნიერსა ტუ-
ლიერსა ზ წა. ჰეტრე ზავლეს კასაოცარსა ეკკლესიასა“!
არსიტეკტორი თავის ჟლოვნებით თუ არ შეეწია შე-
ნობასა, ტალახი დაჭმთება ისევ ტალახად! მწერლო-
ბასშიაცა ჭსწორედ ასე არის.

კანჭგლო ათასმა წელმა, რა ზირუჭლად ითქუა
ქართულად: „მიწვალე მე დმერთო დიდითა წვალო-
ბითა შენითა, ზ მრავლითა მოწვალელებითა შენითა
აღჭხოცე უსჯულოება ჩემი“! ზ რომელსა გლესსა არ
ესმის ესლაცა მარტივად ზ მპეტწნიერად გამოთქმული

სიტყვა ესე, რომელიცა ეკუთვნის იმავეს კლესის
ენასა? / თუთ ვეფხვის-ტეაოსანი რა არის, თუ არა
იგივე სიტყვა ქართველის კლესისა, მხოლოდ ლამა-
ზად გაწობილი ზ გამოთქმული? მაშასადამე, სიტყვა-
სა უნდა გაწობა, გაწობასა ჰსწავლა, / ჰსწავლასაცა
უნდა შეეწოდეს ნიჭი ბუნებითი! ზ ასლა, რა ვჰქმნათ
ჩუწნ, რომ ვერცა ერთსა ამათგანსა ვერა ვჰხოვებთ ამ
მოთხრობასში?—დაიჯერეთ, არა-ოდეს არ იტყვს
ქართველი: „საკუთარი ფესვებით ჩემ აზრზე დამდგარ-
ვიყავ“!

„ფესვებით ჰაზრზე დგომა“!!! ვინ ნახა? განა ამის-
მა დამწერმა უნდა შემოიღოს ასალი სტილი? ეს ხომ
მასწარობა არის ზ დაბრეფუტება ჩუწნისა ენისა?

17, 18, 19, 20 ფურცლებში.... „ტკბილი
ზ მეკობრული ეოფაქცივისა... ძმური მოქმედებით....
ჩუწნი მხრის ემაწვილებს..., უწინდელი ცხოვრებისა....
დაუკუნურებათ... უკუნური თავმოყვარებით.... ბრძ-
ნული სიჩუბით... ხეირიანი მოქმედებით“... ზ სსჟ-
ანი.

სულ ერთი ზ იგივე მეცთომილება, ერთი ზ იგივე
უჰაზრობა, ჰსწარმოებს მისგან, რომ არ არიან შეთან-
ხმებულნი არცა შედ-შესრული თავის არსებითთანა,

არცა უფალი ღმირს თავის ზმნას-თანა! განა შეიძლება ასე წერა? აბა რა არის?... »აგრე ვინამთოდ? მკონია იუოს აფხაზური; მაგრამ ჩქონ რად გვინდა?

ესრეთის სომხის ლაზარაკითა სავსე არის უოფელი ფურცელი კრებულისა ღმირს შეუაწუხებ მკითხულსა; მაგრამ, ახლა ვნახოთ, როგორ ესმის ავტორსა მნიშვნელობა ზოგაერთის სიტყუსა?

22 ფურც.:... »იმას გონება არფრათ გაჰკვირს«... ვინ გაიგებს, ვინ მიხედება ამის ჰასრსა?

მაგრამ, აი მალა-გონიერსა, დაგელოვნებულს მწერალსა, როგორ შეუძლიან გამშქონიერება, გამდიდრება ენისა? ვინ იცის, რაოდენი შრომა, რაოდენი წუალება, მიიღო ავტორმა, ვიდრე იპოვნინა შესაფერსა სიტყუსა ცოცხლად დახატვისათჳს ჰასრისა თჳსისა? აი რას ჰნიშნავს ახალი სტილი? ახლაკი აღარ უკვირს რა ჩქონსა საბრალოსა ვნახა, რადგანაც შეიძლო იგი ახალ-ახლითა სიტყუთა: »აჰყარტაღდებოდა! ვიმ, ამის სიმშქონიერესა!« **26** ფურც.

29 ფურც.:... »კაროლი თავის სლებულიანა«...

34 ფურც.:... »უგნურების ღრემი«. ნუ გკონიათ რომ ეს იუოს ბეჰვდის შეცთომა; »უგნურება« ბევრს ადგილს ჰსწერია ახლის სტილის სიუჰარულისა-გამო.

41 ფურც:... »კედელზე შემოასხვერტებენ... გარკულალებულ ცეცხლში... გამეხებულად იბრძვის... ჯერ გარიბალდის ფონი გასაგალსა აქვს... იმას იმ დროს სჭიროდ კიკოლიკი.... ხეპრული აზრები.... გული მოიუენა... ამისთანა ხარიბუა... ხელი დაურეკონ.... ძირითადი აზრი.... საიდგან დაიმასსოვნებდა... თუ არ მოეცრუებინოს«... ზ სხუანი მრავალნი.

წერასში, ანუ ლაპარაკში, უნდა მარადის ჭხინა-ღეს, ანუ გონიერება, ანუ სულელობა კაცისა! მაგრამ, მართლად, ამ საბრალოს მოთხრობასში რომ არა ჭხინას რა? სულელობა მაინც იუოს? ესეც ერთი ნიჰილა ბუნებითი!

აბა, როგორ არ გაეცინოს კაცსა ამ მოულოდ-ნელს სიტუქასზე?... »დილა ადრიანათ ამხანაგმა მო-მაუიროა«!!....

77 ფურც:... »ავატანეთ მე ზ ჩემა ამხანაგმა«... მართლად, საცაცლობ, მაგრამ, მკონია, უფრო სამ-წუსარო იუოს!

ნუ თუ მართლად ამასა ჭსწერს ქართული ქარ-თულად? ნუ თუ მართლად ჩუწნი ენა დაეცა ხე სა-ძინლად, რომ სარცხვილზდაც აღარ მიანნიათ დაბეჭუ-და ესრეთისა უგუნურებისა? რისგან წარმოხდვა სამ-

წუხარო ესე მოვლენა? რასაკვირველია, მიზეზი არის ისტორიული მომდინარეობა ქამთა ვითარებისა, რომლისა დაწვრილებით გამოკუთლევა წაკვიუქანს დის შორს; მაგრამ ეს კი ცხადია, რომ ქართულსა ენასა აღარა ჭსწავლობენ, ანუ არ ასწავლიან გულისმოდ გინებით, არცა ღიმნაზიასში და აღარცა თვთ სემინარიასში, ასე რომ ახლა იმჯადმა ქართველმა მღუდელმა იცის-ღა ზედ-მიწევნით ენა თვისი; და უწინდელი დარბაისული, მახვლავონებიანი, მეტადრე სრდილობიანი ლაპარაკი ქალებისა, სომ აღარსად ისმის! სამა წუხაროდ ჩუწნდა უოველივე ესე მართალია; მაგრამ მაინც კი ჩუწნის ენის გასომსება არ უნდა დამკვიდრდეს ჩუწნს მწერლობასში მწერლების უნიჭობითა. აი ასე საფნებელია, როდესაც თავის მოუქარება გადასცილდება საზღუარსა! აბა, ეს მკსავრობა რომ არ დაებეჭდა ავტორსა, ვითომ რა დააკლდებოდა ჩუწნსა ლიტერატურასა? დააკლდებოდა მარტო ერთი რაღაც თხზულება, რომელიცა გამოაჩენს მხოლოდ უნიჭობასა და ენის უცოდინარობასა!

82. 83. ფურც: ... აბა რა ქართულია? »ლანარაკობს ზურგს უკან«... »გიჟმა რაც უნდა ილანარაკოს, ვინ მოუვლის თავს? რაუნდა ეთქვა ავტორსა »ვინ

მოუვლის თავსა? აი კიდევ მშუტნიერი ახლად შემო-
ღებული სიტუა?... »ჯანდაბამდინაც გზა ჭქონია«.

„ჯანჯნახა« არაბულია, ქართულად ჯოჯოსეთი.
ეტეობა, ავტორსა არ მოჭსწონს ჩუტნი ჯოჯოსეთი
ღ ამიტომ სინარულით გადასულა იგი მაჭმადინათ
ჯანჯნახასში. რათა? განა ჩუტნი ჯოჯოსეთი ვერ დაჭს-
წუაუდა ავტორსაცა, მის მკსაწრობასაცა ზ თვთ კიკო-
ლიკსაცა?

84 ფურც:... აი კიდევ სასიაძოდ გასაგონი ლა-
ზარაკი?... „... მიაუერეს მოზდილმა კავკასელმა სტუ-
დენტებმა“ განა რუსები იტუჯან: „Кавказский Сту-
денты?

86 ფურც:... „ჯერ უნივერსიტეტიდამ არ ჩამო-
სულა“ ჩუტნი ვიტუჯთ: ჯერ უნივერსიტეტიდამ არ გა-
მოსულა!

101, 102 ფურც:.. „სანტ ბასსში გაერთებოდენ...

108. ფურც:... „ქენისობის ფონდმაც“.. ძლივს
წმინდა ქართული გავიგონეთ!

119. ფურც:... „სამ სამი შაური მოაგროვეს
გლეხის თავსე“... გლეხის თავსედ შაურების მოგრო-
ვება, კარგი სანახავი უნდა იყოს!!... ზ მეტადრე „ჩა-
იქრიტინა“ უცხო რაღაც არის!

131. ფურც:... „მელიქას გული გადაჭყარა...
უსაქმური მუშები... ბოლოს რითაც იქმნა, დააღბო
საღათა“??

ჰოო, აქ ეს სომხის ენა თაკის ადგილას არის
მოუქანილი, რადგანაც, „დამბალი საღათა ზე მელიქა
ლა, სომხები არიან, ზე რასაკვირველია, ესენივე ადვი
ლად შეიტყობენ ავტორის ჰაზრსა „დააღბო საღათა“...
ზე უფრო ამ სიტყუას: „თვალ მოუხურავათ“!! უცხო
ქართულია!

როგორ მოვიფიქრებდი, რომ იმერეთსში, სადაცა
გვეგულებოდა ქართული ენა სიწმინდით, შეურყენელად
შენახული, გამოჩნდებოდა მწერალი ასეთის გადარეუ
ლის ენითა? გაიკანეთ ზე დიჯერეთ, რომ მხოლოდ
მოხსენებულთ კანონების დარღუჭვასა მოაქუს ესოდე
ნი შეცთომილება ზე დაბნელება ჰაზრისა!

142. ფურც. აჴლა მოისსნეეთ, კიკოლიკი როგორ
ეარძიება ინსტიტუტიდამ გამოსულს ქალსა?... „თვა
ლების გადავლება სძირად დაუწყო იმის გავასა“!!! აი
ეს არის ჰოეტიკურად გამოსატუა ემხისა!... „მიეურე
რავებს ვიხამ“....

152. ფურც:... „უნდოდა კიდევ უფრო გაეჯაგ
რებინა იმის გულის დარღები“!!!

ღარღების გაჯახურება სადაურია, ვინ ლაპარაკობს
ასე?

155, 156, ფურც:.... „ძველ კაცებს არ გუო-
ბენ იმ ცვლილებაში.... იმას ჰასუსი ველარ უკვირდუ-
ბოდა.... დიდის ჯანირით გასტანდა.... მაშინ იყო
სტამბის გაწამოწია“!!!

განსუჭნეული შამირხანა, როცა გაიგონებდა ამის-
თანა უკემურსა ლაპარაკსა, იტყოდა: „მოდი ზე ლა-
ხათი გაჭსწიე ამასთან“! მართლად, აბა რა ჭქმნას ამის-
მა წამკითხაუმა? იქმნება კარგი ჭასრიც იუოს, მაგრამ
რომ არ გვესმის?

ვიცი, დიდი ხარაკტერი უნდა მწერალსა, რომე-
ლიცა ჭსძლევეს თავის-მოუჭარებასა, რათა დაინახოს ზე
უარ-ჭყოს შეცთომილება თუსნი! მაშინ, მართლად, შეი-
ძოსება იგი ახლითა ძალითა ზე განახთებს მწერლო-
ბასაცა ახლითა ნიჭიერებისა სსიუთა. მაგრამ ამას
უნდა, ხარაკტერის გარდა, ცოდნაცა ენისა; თვარემ
მარტო სურვილი კეთილისა უსარგებლოა!.. ინმარეთ,
როგორცა გნებავთ, გინახალი სტილი, გინახმწლი,
ოღონდ კი დაუტევეთ თავის-მოუჭარება თქუწნი ზე
დაინახეთ შეცთომილება ჰირის-ჰირ ენისა, რათა გა-
მოსთქუათ ნათლად ჭასრი თქუწნი ზე მით მოჭსცუთ

ქართულსა ენასა ნაყოფი კეთილი! ყოველის მხრით
ღალატება უვედრებისა ქართულის ენის წახდენისათვის
უნდა გესმოდესთ!

აბა, არ გებრალეხათ ჩუქნი ენა?... „ორი თუხა
ნი სტატია დაწერა ზე მინასო ფუნი“!! 161 ფურც...
„ბლუქუნას კიკოლიკი ესარებოდა... საღათა თავის
გულს ასქდებოდა... ქუჭუნა მავათ მონიელესო“...
186, 187. ფურც:...

„ისინი უოველთვის
გამოვარგდებიან... ცივი ვინული“... ეს რა ამბავია?
განკებ ხომ არ კვემასსარება ავტორი? როგორ და-
ვიჯურო, რომ იმას ენახოს სადმე ცხელი ვინული?
ანუ რას ნიშნავს „გამოვარგდებიან“? ...“ავსებენ
თუ შავი, თუ დაწრილებული ფიქრებით... შეიმალება
თავის აზრის ტყავში“....

აღარას ვიტყვი, რა უკანონოდ არის ნაქთუბი,
„ავსებენ თუ შავი, თუ დაბნელებული ფიქრებით“;
მაგრამ, ჭახრის ტყავი ზე იმასში შემალვა??..—არ ვი-
ცი, არ მქმამს; მხოლოდ ვჭკრძნობ კი, რომ უნდა იყოს
რადღაც მეტის-მეტი სიბრძნისა ბნელი უფსკრული, რომ
მელსშიადა სრულიად ვერასა ვჭხედავთ ზე მკონია, ვერ-
ცა თვთ ავტორი, რომლისა ჭახრის ტყავი, ვინ იცის,
იქმნება, როგორმე იყოს ან განუული, ან შერყეული!

ვითარცა ლამაზსა ტანსა უფრო გააღამაზებს შემკობილი სამოსელი და ჩუქნცა მოგუწონს და შეესაჩიოთ მას, ეგრეცა გამოჩენილნიცა მწერალნი გვიხატუნებენ, არა თუ მხოლოდ ნათლად, არამედ ლამაზის ჭორმითაცა, და სიტყუაცა მათი მოძინარებს, ვითარცა წვალი, ხან მძიმედ დიდებულების სიამაფითა, ხან დაძულებული, ვითარცა დაწუნარებით როინება ქალისა, და ხან მქუხარედ, ვითარცა შემადრწუნებელი რისხუა! მაშინ, მსმენელიცა უნებლიეთ მიჰსდევს სიტყუას მის მდინარეობის ძალსა, გულით-გახარებული, გონებით-მიზიდული, ღონე-მიტაცებული, დამონებული!

აბა, ახლა წაიკითხეთ სახარელი კარტინა „დატანჯულისა სანჯრობილესში სიცოცხლისა“, რომელსაცა ავტორი აღარებს თავის ეოფნასა სვანეთსში; წაიკითხეთ ნიჭი ავტორის ლამაზ-სიტყუაობისა და თუ არ შემრწუნდებით, მართლად, დიდი ვაჟაკობა მოგეწერებათ....

„სულ ერთი და იგივე მღუნე ბუტბუტი ესმის თავის კარე მორტეშულს კედლებს იქით; ესმის ერთი და იგივე თოფის სრავუნი... იმას ტანი თანდათან და მძიმდება, დადანჯუბული გული ერთ გვაროვნე ბეზრდება... მაშინ »თვითონ დამწუკდუელიცა იქაა მოუსვენარს წრიალისა.... მერე მთელი ტანიც დაიწუებს

გულთან შესამებით ტოკვასა!!!...

ოჰ, ოჰ, რასაშინელებაა, მოუსვენარი წრიალი
ღ მეტადრე გულთან შესამებით ტოკვასა?!

»...ტვინის ძაფები ეშლებს ზ ბოლოს თუ გარეთ
არ გამოიყვანე, ახალი აერი არ ასუნთქე, თქვენი მტერი
იძას მოუვიდეს!... გონება შემეჩერებინა!... ერთი ზ
იგივე კაცის სულები მქრებოდნენ!!!»

ახლაკი, მართლად დროა, რომ ავტორი გარეთ
გამოიყვანოთ, ახალი ჭაერი ასუნთქოთ, თორემ თქვენ-
ნი მტერი, იძას მოუვიდეს!... ზ შე კი, მხოლოდ
ამას მოგახსენებთ, რომ ქართულად არ ითქმის: »ვაე-
ბა თოვლი«, ვაება არის კვანთა, ტირილი, მწუსარება; ხო-
ლო, »ვეება«, ნიშნავს სიდიდესა! რაღაცა სეპირად ნათქვამს
მიეტყვება შეცთომილება, იძას არ მოუთმენენ მწერ-
ლობასში.

217 ფურც:... »ერთი მე შენ თუ არ ვაგლასე,
დემეტძან ნუ ქნასო«. რაჰქქმნა, სიცხესში ხომ არ
ჭროტავს ჩვენნი ავტორი? რას ნიშავს »გადავიხარხა-
რე?«. ანუ.. »ცხადად გამოთქმულს ჭეშმარიტებას ვავერ-
დი შეუაროს«? ანუ »ამიერიდგან ვადვიეცი თავს?..
თხელი ჰირის სახიანი... ასე ასურუშეპული რომ
დავიხარხე... ნუ თუ ხელი უნდა უშვას ამ საქმეს?

ჩუწნი ასალ ვახდა ქალობა დაიმრება... ზ სხუანი,
ღ სხუანი.

კძარა, გვეყოფა, ვავათათ; მე დავიღალე, მაგრამ
მკონია, მკითხუწლსა უფრო მოჭსწუინდა, ზ ახლა
დროც არის, რომ ავტორს შვეასხათ ქება ვალამახე-
ბისა-თუს ქართულის ენისა ზ იმ სიტკბობისა-თუს,
რომლითაც ალუვენით, ვჭკითხულობდით რა მკზა-
რობასა სვანეთისავენ!

მაგრამ, სულ-გრძელო მკითხუწლო! ჩუწულებად
გუჯეს ქართუელთა, რომ ბადიდამ ვამოსვლის ჟამს,
მებადემ მოგუართუას უჭავილების კონა. მეცა ვგრეთ,
ვესალმებით რა, მჭსურს მოგართოთ სვედების ვახა-
ქრუვებლად ვანგებ შენახული კონა, შეთსხული ავტო-
რისავან, რომელიცა მძუწნიერის ჭორმითა ვვინატავს
მადლ-ჭახროვანსა ვანწრახუასა თუსსა საქართუელის
ვახბედნიერებლად! აი რას ვვანრდება? საქრთველოვ,
კარვათ ვაიკონე! ჟერთს სეირიანს თესლს ვავაგდებ
ჩეწს ხალხსში!!!... მადლობა ქართუელებო, დიდი მად-
ლობა!!! სხუა რაღა ვვინდა? ვვინაროდეს, ნეტარება ჩუწნი
აღსრუელდა! ვიძი, ჩუწნს ბედნიერებას!!!.....

მაგრამ,.... მაგრამ, მოდით შევეკედროთ ვ. წ.;
რომ თავისი »სეირიანი თესლი« ვავადოს ისევ თავის....

თავის..... რავიცი, სადაცა ჰსურდეს, ოღონდ კი საბ-
რალოს საქართველოს თავი დაანებოს, ზე მის კეთილ-
განზრახვას-თვს მოვანსენოთ დიდი მადლობა!

უჭკრძნობ, რომ დიდად შეგაწუხე სულ-გრძელო
მკითხველო! ვიცი, რომ გული დიდად შეგტკივა ესრე-
თის დაწყებისათვის ქართულისა ენისა! მართლად, ნუ
თუ ეს არის ჩუქნი ენა, რომელიცა, ესრეთ მდიდრად,
ესრეთ ლამაზად ზე დიდებულებით ჰბრწყინავს ჩუქნს
საღმრთოს წერილსში, ვეფხვის-ტეაოსანსში, ძეჭლთა
ზე ახალთა ლექსებსში ზე თვთ სვანის სიმღერასშიცა,
რომელიცა, ამ მოთხრობასში, ჰგდია ვითარცა მარ-
გარიტი ნათხარხე? // რისგან მოხდა, რომ »საქართვე-
ლოს ისტორია ზე კაცია ადამიანი«, რამდენჯერმე წა-
ვიკითხე დიდის სიამოვნებით, ზე კიოლიკის მკვარო-
ბა შეჩუქნა ესრეთ საზისდრად? მამ ამათ შორის,
მართლად, რომელი არის ქართული? არა, ეს მკვარ-
რობა არის რაღაცა მასინჯი, დაბადებული ავტორის
გონებასში! ესოდენი შეცთომილება, ესოდენი უცოდ-
ნარობა ენისა, ესოდენი უჭანრობა, როგორ უნდა
იზოებოდეს ერთს ავტორას თხსულებასში? ზე უფრო
ეს არის საკვირველი, რომ ასეთის გაბედვით, ასეთის
გულ-დაჯერებით, ავტორმა დააბეჭუდინა უნიკობა თვისი!

მაგრამ უსამღურო თავის-მოუწარება ასე აბრმაუებს
მარადის კაცსა.

ღ ანუ თუთ რედაქციას რა ჰპასობს ჰქონდა, რა
უხაროდ, რომ ჰბეჭდავდა ამას ღ არ შეიბრალა არცა
პკითხულნი ღ არცა თუთ ავტორი? უწინ ეს მაინც
იყო, რომ ბერები მონასტრებსში, ეკკლესიებსში მღუღ-
ღები ღ მეტადრე დარბაისლობასში ჩუწნი ქალები,
დიდად უფრთხილდებოდნენ ჩუწნს ენასა ღ ინახავდნენ
შეურეველად მისსა კანონებსა ღ მისსა სიწმინდესა,
ვითარცა საუნჯესა. ახლა რედაქციის მეტი ვინღა
დაგუჩნა ენის მფარულად, რომ ესეცა ასე დაუდევრ-
ღად, გულ-შეუტკივრად, ჰბეჭდავს უოველსა არეულად
დაწერილსა? ჩემის ჰპასობით, რედაქციას აძევს მოვალე-
ობა. რომ სასტიკი ურად-ღება შიაცციოს ჩუწნს
მართლ-წერასედაც ღ კანონიერად ენის ხმარებასედაც,
თორემ სრულებით უსარგებლოდ დაჰშთება ესოდენი
მისი ღუაწლი, ესოდენი შრომა ღ მეცადინეობა დაცუ-
სა-თუხ სიწმინდით ჩუწნისა ენისა.—

მუწლი სემანარისტი.

1873 წელსა

1874 წელსა

»ცისკრის« დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში ადგილობრივ გაუკანავენელათ თუ გაუკანავენით—8 მანეთი.

რედქცია იძულებულია ხანის ქუჩაში, ბებუთოვის სასწრაფოში, ექვთიმე ხელაძის სტამბაში.

ვისაც ჟურნალი დასაყიდეს და თავის დროსად არ მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედქციას მაშინვე აცნობოს ამ ადრესით:

»ცისკრის« რედქტორს ივ. კერესელიძეს, ტფილისში.

Довзлено цензурою Тифлиса, 23 Ноября 1874 года.